

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Кредиторська заборгованість: суть, види та вплив на фінансовий стан підприємства за матеріалами ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)», с. Товмачик, Коломийський р-н, Івано-Франківська обл.

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС.013678.01.03.00

Виконала студентка II курсу, групи ФБСдс-21-1 _____ Аліна КУФАЄВА
Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник д-р. екон. наук, професор _____ Павло ГРИГОРУК
Науковий ступінь, посада Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер: _____
Підпис, дата Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри ФБСС _____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 2023 р.

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-організаційні основи кредиторської заборгованості підприємства	7
1.1 Кредиторська заборгованість підприємства: суть, види та причини виникнення	7
1.2 Вплив кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства та завдання її оптимізації	15
2 Аналітико-практичні аспекти кредиторської заборгованості підприємства	24
2.1 Аналіз сучасного стану кредиторської заборгованості підприємств в Україні та фінансово-господарської діяльності ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» в 2020-2022 роках	24
2.2 Напрями вдосконалення обслуговування кредиторської заборгованості на основі аналізу кредиторської заборгованості ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» в 2020-2022 роках	40
Висновки	49
Список використаних джерел	52
Додатки	58

Вступ

Актуальність теми. Заборгованість є економічним явищем, поява якого обумовлена об'єктивними причинами в ході фінансово-господарської діяльності підприємства та його взаємовідносин з контрагентами. Стан кредиторської заборгованості є важливим для підприємств усіх галузей та форм власності. З одного боку, заборгованість стимулює зростання ділової активності, оскільки дає змогу покупцям отримувати ресурси з відтермінуванням оплати, а продавцям – пришвидшити збут. З іншого ж боку, заборгованість зумовлює тимчасове вилучення активів, і це може погіршити його фінансовий стан. Отже, кредиторська заборгованість здійснює неоднозначний вплив на діяльність підприємства, тому зазначене вище зумовлює актуальність дослідження суті, видів та впливу кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства.

Вивченню сутності та впливу кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства присвячені праці багатьох вчених-економістів, зокрема, таких як: Асмолова Т. В., Зимовець В., Костюнік Е. В., Легченко О. А., Онищенко В., Ступницька Т. М., Томчук О. Ф., Чорненька О. Б. та інших. В той же час карколомні зміни в економічному середовищі генерують все нові і нові виклики, тому актуальним є дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів кредиторської заборгованості та її впливу на фінансовий стан підприємств.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних засад щодо сутності кредиторської заборгованості, її видів та впливу на фінансовий стан підприємства.

Відповідно меті дослідження були поставлені такі завдання:

– узагальнити теоретичні положення щодо сутності поняття «кредиторська заборгованість»;

- з'ясувати теоретико-методичні основи впливу кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства;
- здійснити аналіз сучасного стану кредиторської заборгованості підприємств в Україні та фінансово-господарської діяльності ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)»;
- окреслити основні напрямки вдосконалення обслуговування кредиторської заборгованості підприємств.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі є кредиторська заборгованість підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні аспекти та практичні рекомендації щодо обслуговування кредиторської заборгованості підприємства.

Під час дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: абстрактної логіки, декомпозиції, якісного аналізу – для критичного вивчення сутності поняття «кредиторська заборгованість»; статистичного та порівняльного аналізу, узагальнення, синтезу – для оцінювання стану кредиторської заборгованості підприємств; графічного зображення даних – для наочного відображення фінансово-економічних показників діяльності суб'єктів господарювання.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, офіційні статистичні матеріали, монографічні дослідження, наукові публікації провідних вчених стосовно засад кредиторської заборгованості, інформаційні ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 51 сторінка. Робота містить 23 таблиці, 7 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 50 найменувань.

1 Теоретико-організаційні основи кредиторської заборгованості підприємства

1.1 Кредиторська заборгованість підприємства: суть, види та причини виникнення

Заборгованість є важливим елементом-зв'язкою між ланками базового економічного ланцюжка «товар–гроші–товар». Рух товарів та грошових коштів не відбувається одночасно, момент постачання товарів та момент перерахунку платежів дуже рідко коли співпадають, тому і виникає заборгованість двох типів: дебіторська та кредиторська. В даному дослідженні нас цікавитиме саме кредиторська заборгованість, котра виникає тоді, коли постачання продукції, товарів, робіт чи послуг передують здійсненню оплати за них. Підприємства як суб'єкти господарювання з метою забезпечення безперервності своєї діяльності залучають різні джерела фінансування, суттєву частину серед яких займає позиковий капітал, а саме кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість, що у міжнародній практиці має назву «accounts payable», являє собою заборгованість суб'єкта господарювання іншим суб'єктам господарювання, організаціям, індивідуальним підприємцям, а також і фізичним особам, до яких належать співробітники. Інакше кажучи, кредиторська заборгованість є одним із позикових джерел для покриття оборотних активів.

В літературі використовують поняття «борг» та «заборгованість», котрі на перший погляд тотожні, адже в обох випадках підприємство виступає боржником перед своїми кредиторами. Проте якщо на балансі підприємства немає заборгованості, то це ще не означає, що боргу немає у правовому сенсі.

Борг розуміють як зобов'язання, за яким одна сторона, що є боржником зобов'язана виконати або утриматися від виконання певної дії. Це може бути передача товару, активу, переказ суми грошових коштів тощо.

Підставою для виникнення боргу є:

- договір щодо кредитів, позик, поставки товарів або надання послуг;
- закон, наприклад, штрафи, податки, обов'язкові платежі.

Отже, навіть наявність укладеного договору вже може створювати зобов'язання сторін, а отже, і появу боргу.

Заборгованість же, в свою чергу, являє собою певну суму грошей, котру слід сплатити через наявний борг. Основна причина виникнення заборгованості це різні терміни виконання своїх зобов'язань сторонами договору. Заборгованість, і цим вона відрізняється від боргу в правовому розумінні, виникає тільки за наявності підстави здійснення господарської операції, що підлягає відображенню в обліку.

Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій та погашення котрої в майбутньому, очікувано, призведе до зменшення ресурсів підприємства, його економічних вигод [12].

Якщо порівнювати цю складову позикового капіталу із, наприклад, короткостроковими кредитами банків, то кредиторська заборгованість є менш дороговартісним та менш затратним по часу та оформленню джерелом позикових ресурсів. Адже за словами Марка Твена: «A banker is a fellow who lends you his umbrella when the sun is shining, but wants it back the minute it begins to rain», тобто банк позичить вам парасольку у сонячний день та відбере її, як тільки пуститься дощ [46]. З цієї точки зору, кредиторська заборгованість є більш привабливим джерелом фінансування поточних запасів та витрат. В той же час, суттєва частка кредиторської заборгованості на балансі підприємства порушує ситуацію із ліквідністю та платоспроможністю, створюючи проблеми при потребі одночасно розрахуватись за багатьма вимогами кредиторів. Фінансування поточних активів за рахунок накопичення кредиторської заборгованості потребує віртуозних управлінських умінь та навичок в частині планування платежів таким чином, аби не погіршувати стосунків із постачальниками та підрядниками та не втратити їх через затягування оплат за

договорами. Оскільки, контрагенти підприємства вимагатимуть чіткого виконання договірних зобов'язань, аж до звернення із позовами у господарських провадженнях у суді.

В загальному, кредиторська заборгованість (англ. accounts payable, що дослівно можна перекласти як рахунки до сплати) – «це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк» [12].

Трактуванню поняття «кредиторська заборгованість» в науковій економічній літературі присвячена низка праць (таблиця 1.1)

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення сутності поняття «кредиторська заборгованість»

Автор	Визначення
1	2
1.Кредиторська заборгованість визначається як зобов'язання	
П(С)БО 11 «Зобов'язання»	«Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу» [28]
МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»	«Існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якої, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди» [17]
Ілтер Ц.	«Зобов'язання покупця здійснити платежі найближчим часом» [43]
Коліц Д.	«Зобов'язання суб'єкта господарювання (зобов'язання сплатити суму постачальнику) з минулої події (придбання кредиту), що, як очікується, призведе до впливу економічних вигод (виплата готівки постачальнику) [45]
Костюнік О.В., Сторожук В.В.	«Зобов'язання, що виникли в результаті минулих подій господарської діяльності та повинні бути виконані у майбутньому, а сторонами (суб'єктами), що беруть участь у відносинах, виступають кредитор та боржник» [11]
2.Кредиторська заборгованість визначається як кредит	
Томчук О.Ф.	«Різновид комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства» [32]
Мбро К.Дж., Аттом Б.І.	«Основне джерело короткострокового фінансування підприємств за умови, що вони відкладають платежі якомога довше, не пошкоджуючи їх кредитний рейтинг, або платять в останній день, коли платіж повинен скористатися знижками готівкою» [47]
Н'яквайя З.О.	«Джерело безкоштовного кредитування, відтоді як поставлені товари або надані послуги, але оплата буде здійснена пізніше» [48]

Кінець таблиці 1.1

1	2
3.Кредиторська заборгованість визначається як заборгованість	
Мягих І.М	«Заборгованість, що виникає при розрахунках з постачальниками і іншими кредиторами; тимчасове використання в грошовому обігу коштів кредиторів» [18]
Асмолова Т.В., Сирцева С.В	«Заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк» [1]
4.Кредиторська заборгованість визначається як можливість	
Матюха В.І., Мисака Г.В.	«Можливість підприємства тимчасово використовувати запозичені ресурси, але з іншого боку також зменшує показники платоспроможності і ліквідності» [16]
5.Кредиторська заборгованість визначається як залучені кошти	
Новицька Н.В.	Фінансова категорія, яка є сукупністю фінансових вимог до підприємства внаслідок здійснення певних дій на користь інших осіб, які є юридично оформленими певними документами та набувають форми довгострокового або поточного (залежно від строковості) пасиву (зобов'язання) і є джерелом залучених коштів підприємства [9]
6.Кредиторська заборгованість визначається як фінансова угода	
Ступницька Т.М., Маркова Т.Д., Бамбуляк І.М., Кулік Н.М.	Фінансова угода між двома суб'єктами господарювання, в якій одна сторона тимчасово позичає комерційні кошти для товарно-грошового обігу, а інша – зобов'язується повернути грошовий борг у вказаний термін [31]
7.Кредиторська заборгованість визначається як правові відносини	
Майборода О.Є., Косарева І.П., Корабейнікова І.О.	Правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству [15]

Проведений аналіз демонструє невизначеність у трактуванні через відсутність єдності у підході. Поняття зобов'язань у міжнародних та національних стандартах збігаються, хоча в національних розглядається визнання зобов'язань, а у міжнародних – визнання забезпечень. Національні ще деталізують термін сплати. Виходячи із сукупності різноманіття думок авторів, можна сказати, що визначення сутності терміну однозначно не вирішене у науковій літературі. Українські та зарубіжні вчені характеризують його по-різному. Такі розбіжності можна пояснити відсутністю єдиного підходу, що є наслідком відмінностей в організації облікового процесу українських та закордонних підприємств [33].

Кредиторську заборгованість класифікують за певними критеріями, що наведені їх у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація кредиторської заборгованості за різними критеріями

Класифікаційні критерії	Види кредиторської заборгованості	
1	2	
за встановленим строком погашення [28]	поточна	- та, що буде погашена протягом операційного циклу підприємства або 12 місяців з дати балансу (розділ III балансу)
	довгострокова	- всі зобов'язання, що не є поточними, тобто ті зобов'язання, котрі не очікуються до погашення протягом операційного циклу підприємства або 12 місяців з дати балансу (розділ II балансу)
за способом погашення	грошова	- є фінансовим зобов'язанням, заборгованістю за отримані товари з наступною оплатою грошовими коштами – з відстроченням платежу або з оплатою частинами; отримані позики; видані векселі; кредити в банках.
	товарна	- має бути погашена товарами (роботами, послугами), а не грошима; наприклад, аванс, отриманий підприємством-продавцем в рахунок наступного постачання продукції, товарів, робіт або послуг
за своєчасністю погашення	звичайна	- термін оплати за договором ще не настав
	прострочена	- зобов'язання, котрі боржник не почав виконувати або не виконав у термін, встановлений договором
	безнадійна	- така, що підлягає списанню, тобто на дату балансу вона не підлягає погашенню.
За залежно від причини виникнення [27]	за довгостроковими зобов'язаннями	- «сума довгострокових зобов'язань що підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати складання балансу»
	за виданими векселями	- сума заборгованості, на яку боржник видав векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядчиків та інших кредиторів
	за товари (роботи, послуги),	- сума заборгованості постачальникам і підрядчикам за матеріальні цінності, виконані роботи та отримані послуги (крім заборгованості, забезпеченої векселями).
	за розрахунками з бюджетом	- заборгованість підприємства по всіх видах платежів до бюджету, в т.ч. податки з працівників підприємства
	за розрахунками зі страхування	- сума заборгованості по відрахуваннях до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його працівників.
	за розрахунками з оплати праці	- сума заборгованості підприємства по оплаті праці працівникам свого підприємства

Кінець таблиці 1.2

1	2	
	за одержаними авансами	- сума авансів, одержаних від інших осіб у рахунок наступних поставок продукції, виконання робіт (послу
	за розрахунками з учасниками	- заборгованість підприємства його учасникам (засновникам), пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо) і формуванням статутного капіталу.
	із внутрішніх розрахунків	- заборгованість підприємства пов'язаним сторонам та кредиторська заборгованість по внутрішньовідомчих розрахунках.
в залежності від порядку визначення суми [5]	фактична	виникає на основі договору, контракту, одержаного рахунку, сума заборгованості за якими відома.
	умовна	зобов'язання, точна сума не може бути визначена до настання певної дати, наприклад, це заборгованість зі сплати податків, відпусток тощо

Джерело : складено на основі [5, 27, 28].

Отже, розподіл кредиторської заборгованості на поточну та довгострокову здійснюється відповідно до НП(С)БО 11. Слід відмітити, що зазначене положення вимагає класифікувати зобов'язання тільки на основі тривалості періоду, протягом якого вони повинні бути погашені [28].

Слід зазначити, що різниця між товарною та грошовою кредиторською заборгованістю полягає не лише у формі погашення: товар чи гроші, а й у субрахунку, за яким така заборгованість буде обліковуватись. Так, коли плануємо гасити зобов'язання грошима, то виникають грошові зобов'язання. Наприклад, оплата за поставлений товар по договору передбачена грошима у безготівковій формі, то заборгованість перед постачальником обліковується за рахунком «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Коли ж заборгованість має гаситись кредитору у вигляді передачі товару чи надання послуг, то у такому випадку виникають товарні зобов'язання. Наприклад, боржник має поставити товар за отриманим авансом від покупця, то заборгованість перед постачальником обліковується за рахунком «Розрахунки за авансами одержаними».

Виникають ситуації, коли кредиторська заборгованість не погашається і переходить у категорію простроченої. Оскільки виникнення поточної кредиторської заборгованості обумовлено визначенням у договорах постачання

продукції, товарів, робіт, послуг термінів щодо оплати, то класифікація заборгованості на звичайну та прострочену буде залежати від умов конкретних договорів. Наприклад, якщо строк платежу визначений, то простроченою заборгованість вважатиметься, починаючи із наступного дня після граничної дати платежу, котра була визначена за договором. У тому разі, коли строк платежу не був встановлений, за договорами купівлі-продажу відповідно до ч. 1 ст. 692 ЦКУ «кредиторська заборгованість вважається простроченою одразу ж після одержання підтверджувальних документів щодо отримання товарів, виконання робіт, надання послуг» [34]. Також, якщо строк платежу не був встановлений за іншими договорами, відповідно до ч.2 ст. 530 ЦКУ «на боржника пред'являється вимога щодо сплати кредиторської заборгованості та відраховується семиденний строк, а вже на восьмий день така заборгованість вважається простроченою» [34]. Прострочена короткострокова заборгованість залишається у складі поточної та до довгострокової не переводиться.

Відповідно до законодавства, прострочена кредиторська заборгованість, за якою минув строк позовної давності переходить у категорію безнадійної. Розділ V ЦКУ визначає поняття, строки та терміни позовної давності. Відповідно до ЦКУ «позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутися до суду з вимогою про захист свого цивільного права або інтересу» [34]. Загальна позовна давність встановлюється тривалістю у три роки відповідно до ст. 257 ЦКУ; за штрафами та неустойками 1 рік відповідно до ч. 2 ст. 258 [34]. Безнадійна кредиторська заборгованість підлягає списанню у визначеному порядку. Для списання безнадійної кредиторської заборгованості оформляють наступний перелік документів: акт інвентаризації, складений відповідно до п. 7.5 розд. III Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, затвердженого наказом Мініфіну від 02.09.2014 № 879 [29]; внутрішній наказ керівника на списання з урахуванням застережень пункту 5 статті 267 ЦКУ [34]; бухгалтерська довідка у довільній формі, в котрій вказується сума, причини списання, документальна підстава: наказ керівника, супровідні документи, податкові наслідки та їхній розрахунок [20].

Списання безнадійного кредиторської заборгованості, з одного боку, «полегшує» ситуацію із борговим навантаженням на підприємство-боржника, оскільки на суму списання зменшується загальний обсяг заборгованості, проте, з іншого боку, ця подія не обмежується лише списанням, а тягне за собою податкові наслідки. Відповідно до пункту 5 НП(С)БО 11: «якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду» [28]. Також, відповідно до підпункту 14.1.257 Податкового кодексу України «безнадійна кредиторська заборгованість визначається як безповоротна фінансова допомога, тобто сума заборгованості одного платника податків перед іншим, не стягнута після спливу строку позовної давності» [24]. Отже, якщо підприємство вже не очікує, що доведеться виконувати зобов'язання щодо кредиторської заборгованості, воно має їх визнати цю суму в якості інших операційних доходів.

Списання кредиторської заборгованості може відбуватись у разі настання наступних умов: пройшов строк позовної давності відповідно до статті 257 Цивільного кодексу, але в Україні наразі ці строки продовжені на строк дії в Україні воєнного, надзвичайного стану відповідно до п. 19 розд. «Прикінцеві та перехідні положення» ЦКУ. Списання можливе тільки заборгованості по договорах ЗЕД на підставі статті 8 «Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів», що набула чинності в Україні 01.04.1994 р., і строк позовної давності становить чотири роки [39]; ліквідація, припинення, смерть контрагента; укладення мирової угоди, як результат рішення сторін договору про прощення боргу.

Виходячи із умов і часових лагів у русі грошей та продукції, виникнення заборгованостей є невід'ємною характеристикою господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, підприємства, установи, фізичної особи-підприємця (ФОП). Навіть, у звичайного громадянина – фізичної особи така ж ситуація: борг за комунальні послуги появляється кожного місяця, тобто він існує у ті дні між кінцем місяця та датою, коли фізична особа сплачує по рахунках за спожиті блага.

1.2 Вплив кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства та завдання її оптимізації

Фінансовий стан підприємства характеризується різними групами показників, зокрема, показники ліквідності та платоспроможності, абсолютної та відносної фінансової стійкості, а також оборотності чи ділової активності, і насамкінець, але не менш важливими є показники рентабельності, що характеризують рівень досягнення кінцевої мети діяльності – отримання прибутку. Оскільки, кредиторська заборгованість належить до зобов'язань підприємства, відповідно вона є джерелом формування та поточного фінансування його активів, майна, тому вона чинить суттєвий певний вплив на показники та результати діяльності підприємства та його фінансово-майновий стан. Зокрема, це згадані вище показники, насамперед, фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності тощо.

За визначенням Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І.: «фінансова стійкість підприємства – це здатність суб'єкта господарювання функціонувати та розвиватися, зберігати рівновагу своїх пасивів і активів у внутрішньому й зовнішньому середовищах, які постійно змінюються, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість» [14].

Фінансова стійкість підприємства перебуває під впливом чималої низки як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, і одним із внутрішніх факторів вагомого впливу на фінансову стійкість є величина та структура залученого капіталу підприємства. Вагомою складовою позикового капіталу є кредиторська заборгованість, отже її вплив на формування та збереження стійкості підприємства, що свідчить про незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування – значний. Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до

банкрутства» [26] граничне значення коефіцієнта концентрації позикового капіталу 0,5.

На рисунку 1.1 продемонстровано місце кредиторської заборгованості в системі показників оцінки фінансової стійкості підприємства.

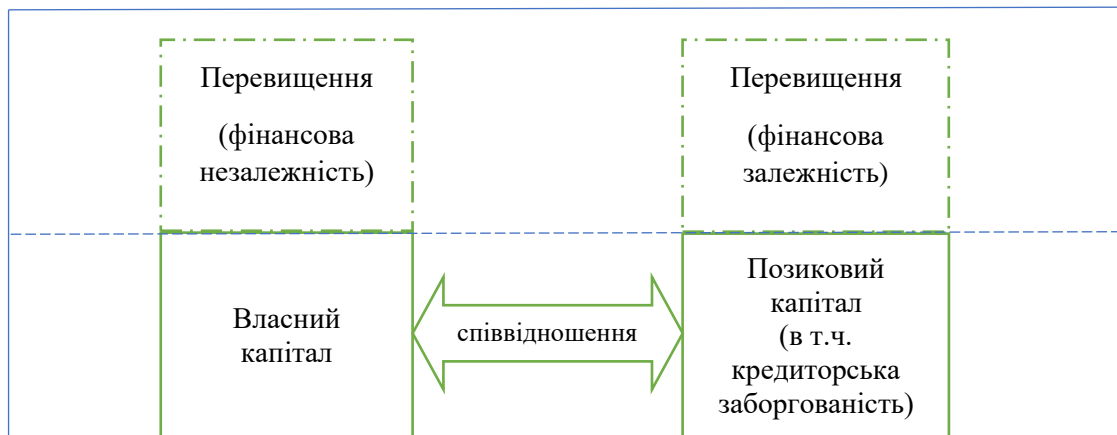

Рисунок 1.1 – Місце кредиторської заборгованості в сукупності показників оцінювання фінансової стійкості підприємства (згруповано на базі [10, 14, 22, 30])

Перевищення граничного значення свідчить про наростання загрози банкрутства. Ґрунтуючись на даному нормативному документі в переважній більшості праць з фінансового аналізу вітчизняних вчених зазначається, що фінансово незалежним від зовнішніх джерел є підприємства, величина власного капіталу якого перевищує величину позикового. Однак, позиковий капітал широко використовується у західному світі. Так, згідно зі звітом Дослідницької служби Конгресу США за 2019 рік, майже 80% малих підприємств у США поклалися на позиковий капітал для ведення свого бізнесу. У 2018 році кредити для малого бізнесу склали 632,5 млрд доларів [50].

Відповідно обсяг кредиторської заборгованості, що складає суттєву частку позикового капіталу, суттєвим чином впливає на фінансову незалежність та рівень фінансової стійкості підприємства: чим вища концентрація кредиторської заборгованості в пасивах підприємства, тим вищий

рівень залежності його від кредиторів, а отже і вищий ризик банкрутства в разі одночасного виставлення усіх вимог до погашення.

Поняття «платоспроможність підприємства» трактують як його «здатність вчасно і повністю сплачувати за своїми зобов'язаннями, які випливають із торговельних, кредитних чи інших операцій грошового характеру» [10]. Оскільки, кредиторська заборгованість є один із видів зобов'язань підприємства, що було детально досліджено у попередньому пункті цієї кваліфікаційної роботи, то зрозуміло, що кредиторська заборгованість безумовно впливає на платоспроможність підприємства. Однак, на відміну від її впливу на фінансову стійкість, визначальними в цьому випадку є не величина заборгованості, а її співвідношення із величиною та складом відповідних груп активів, що можуть бути використані на погашення такої заборгованості.

На рисунку 1.2 продемонстровано місце кредиторської заборгованості в системі показників платоспроможності підприємства.

Рисунок 1.2 – Місце кредиторської заборгованості в сукупності показників оцінювання платоспроможності підприємства (згруповано на базі [10, 14, 22, 30])

Відповідно оцінка впливу кредиторської заборгованості на платоспроможність підприємства передбачає групування заборгованості за терміновістю їх погашення та співставлення їх із відповідними групами оборотних активів, що згруповані за ступенем ліквідності. Наприклад: «при цьому, кредиторську заборгованість за товари (роботи, послуги), за виплатами працівникам, за податками, з соціального страхування, що належить до найбільш термінових пасивів, порівнюють з найліквіднішими активами – грошовими коштами, поточними фінансовими інвестиціями, векселями (оцінюють моментну платоспроможність – здатність підприємства негайно розрахуватись за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями), а довготермінову кредиторську заборгованість в складі довготермінових зобов'язань – з активами, які повільно реалізуються – запасами іншими оборотними активами тощо (оцінюють перспективну платоспроможність, як потенційну можливість підприємства в майбутньому розрахуватись за своїми зобов'язаннями)» [36].

Таким чином, через аналіз кредиторської заборгованості в контексті оцінки платоспроможності підприємства відбувається оцінювання її впливу на ресурсну стійкість підприємства, котра відображає рівень співпраці підприємства з контрагентами матеріально-технічного постачання. В разі порушення платіжної дисципліни по розрахунках із постачальниками та появи на балансі простроченої кредиторської заборгованості може виникнути зрив поставок сировини та матеріалів, що в свою чергу спричинить зупинку процесу виробництва. Тут варто зазначити, що відповідно до класифікації на грошову та товарну кредиторську заборгованість, остання не чинить прямого впливу на платоспроможність підприємства, оскільки така заборгованість повинна бути погашена за рахунок постачання певних товарно-матеріальних цінностей, робіт чи послуг.

Кредиторська заборгованість впливу на прибутковість діяльності підприємства безпосереднього практично не чинить, за винятком простроченої заборгованості, за котрою минув термін позовної давності і котра може бути

списана з балансу підприємства на визнання інших операційних доходів, що спричинить збільшення фінансового результату його діяльності, тобто зросте прибуток. Однак, суттєвим може бути і непрямий вплив на прибутковість. Наприклад, виникнення простроченої заборгованості, зокрема, по податках чи із внесків за соціальним страхуванням, може спричинити нарахування фінансових штрафних санкцій.

Відтермінування оплати придбаних ресурсів, як правило, чинить позитивний вплив на поживлення його ділової активності, однак лише за умови, що така заборгованість має високі темпи оборотності та нетривалий період обороту. Про нормальний рівень ділової активності підприємства сигналізує стан врівноваженості обсягів його дебіторської та кредиторської заборгованостей, а також коефіцієнтів їх оборотності, темпів зростання та тривалості періодів їх погашення. Але якщо обсяги заборгованості значні, наявна прострочена та безнадійна заборгованість, то це негативно відображається на діловій активності підприємства, тому що сповільнює оборотність його ресурсів (рисунок 1.3).

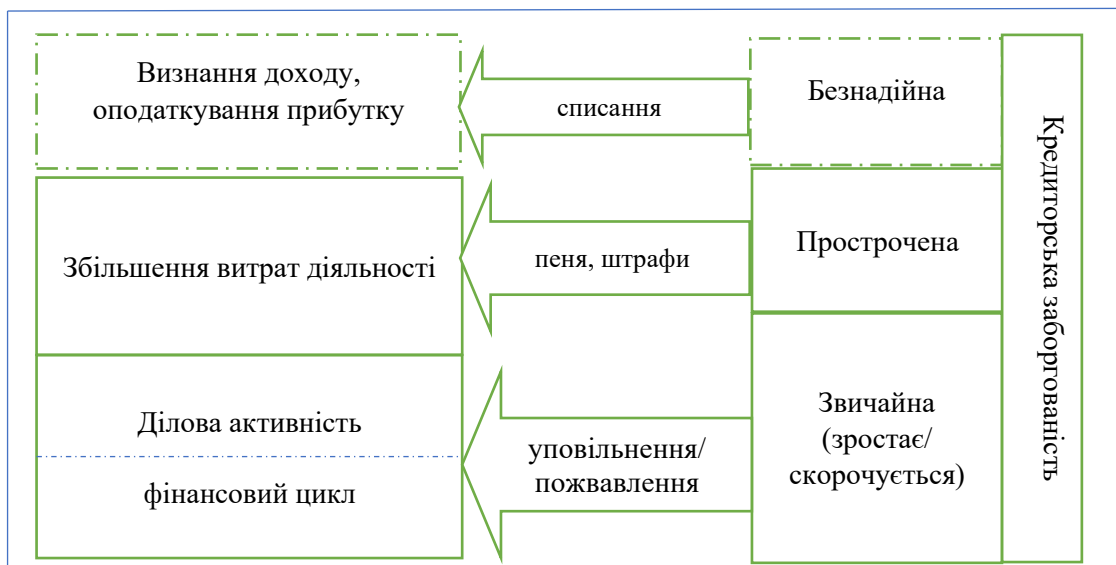

Рисунок 1.3 – Вплив кредиторської заборгованості на прибутковість та ділову активність підприємства (згруповано на базі [10, 14, 22, 30])

Порушення балансу дебіторської та кредиторської заборгованостей спричинює зміни тривалості фінансового циклу, що в свою чергу обумовлює чи вивільнення оборотних коштів, чи навпаки їх нестачу, котра потребуватиме додаткового формування фінансових ресурсів: у вигляді кредитів або власного капіталу. Таким чином, кредиторська заборгованість чинить як негативний, так і позитивний вплив на діяльність підприємства та його фінансово-майновий стан, саме тому під час господарської діяльності підприємства потрібно не уникати її утворення, позаяк, це неможливо, а приводити її обсяг до оптимального рівня, котрий визначається особливостями середовища.

В загальному сенсі, «оптимізація кредиторської заборгованості – пошук нових підходів, за допомогою яких зміна кредиторської заборгованості зможе позитивно впливати на діяльність підприємства» [9].

Систематична робота щодо оптимізації кредиторської заборгованості та системи її є доречною на кожному підприємстві. Досягнення поставленої мети щодо оптимізації обсягів та структури кредиторської заборгованості передбачає виконання керівництвом підприємства таких завдань: «сприяння зростанню обсягів реалізації; підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства; задоволення потреб матеріально-технічного забезпечення діяльності підприємства в умовах дефіциту оборотних коштів; забезпечення своєчасного погашення заборгованості; мінімізація фінансових ризиків підприємства; мінімізація втрат прибутку через вилучення з обороту коштів, акумульованих в дебіторській заборгованості; мінімізація втрат від інфляційних процесів; забезпечення балансу дебіторської та кредиторської заборгованостей, нормальних рівнів їхньої оборотності тощо [35].

Постійний оперативний моніторинг кредиторської заборгованості та контроль за термінами настання дат оплати є актуальним завданням кожного суб'єкта господарювання. До переліку питань, що мають відстежуватись:

- кому боргує підприємство;
- обсяг заборгованості в розрізі кредиторів;
- настання термінів оплати, чи є прострочена заборгованість;

- динаміка обсягу заборгованості в часі (зростає чи зменшується);
- чи не вплине розмір заборгованості на виконання договірних зобов'язань з критично важливих поставок і т. д.

Отже, на думку Гордона Дональдсона: «дуже важливу роль у побудові довготривалих засад успішної діяльності підприємств відіграє оцінка ризиків, пов'язаних із обслуговуванням зобов'язань, та встановлення оптимальних меж довгострокового боргового навантаження, а також поточних зобов'язань на кожний період часу» [42].

Обслуговування кредиторської заборгованості відбувається за рахунок наявних у підприємства грошових коштів, обсяг котрих змінюється під впливом грошових потоків, що генеруються в процесі господарської діяльності підприємства. В разі нестачі наявних грошових коштів, їх можна поповнити шляхом реалізації певних активів підприємства. І, можливо, напевно краще вдаватись до реалізації частки активів, ніж у разі несвоєчасної оплати зобов'язань підприємства воно буде вимушене сплатити ще й штрафні санкції, котрі встановлені законодавчо або прописані у договорів із кредиторами. Однак, хоча схема обслуговування здається на перший погляд простою, у своїй практичній діяльності підприємства зіштовхуються з істотними труднощами при обслуговуванні кредиторської заборгованості, причому не тільки за рахунок банальної нестачі коштів, але ще й тому, що нехтують застосуванням аналітичних методів моніторингу для обслуговування своєї кредиторської заборгованості. Коли велика кількість різнорідних зобов'язань накопичується та накладається в часі, а волатильність вхідних та вихідних потоків грошових коштів спричиняють ще більшу непередбачуваність у цій ситуації, то неминучі помилки в процесі управління. Наприклад, Дімітріс Н. Чорафас у своїй праці «Liabilities, Liquidity, and Cash Management: Balancing Financial Risks» [41] на прикладах відомих світових компаній, зокрема, таких як Daewoo, Bank One, Херох, демонструє що, незважаючи на світовий тренд збільшення ролі і частки зобов'язань у функціонуванні підприємств, навіть такі великі та потужні

міжнародні корпорації припускаються суттєвих помилок в процесі планування обслуговування своїх зобов'язань.

Недостатня оптимальність роботи щодо обслуговування заборгованості призводить до значних матеріальних втрат. Саме в оптимізації цих процесів є істотні резерви забезпечення платоспроможності підприємств. В процесі оптимізації обслуговування кредиторської заборгованості потрібно своєчасно гасити заборгованість в умовах обмежених грошових коштів, зменшуючи до мінімуму негативний вплив на діяльність підприємства та ставити завдання відповідно до конкретної ситуації (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Завдання для оптимізації обслуговування кредиторської заборгованості підприємства

№ з.п.	Характер ситуації у фінансах підприємства	Завдання для оптимізації
1	у підприємства не вистачає коштів, щоб погасити наявні зобов'язання, і воно зіштовхнеться з необхідністю реалізації активів	мінімізації негативного впливу реалізації майна на діяльність підприємства
2	у підприємства вистачає коштів для виконання зобов'язань, але є проблеми із доступністю їх в часі, коли вхідні грошові потоки не синхронізовані з погашенням зобов'язань, внаслідок чого затримка з оплатою призводить до штрафних санкцій	зведення до мінімуму штрафних санкцій
3	ситуація на підприємстві є сприятливою та принципових проблем з обслуговуванням зобов'язань протягом планового періоду не виникне	визначити максимальний обсяг коштів, що необхідно зарезервувати для сплати заборгованості, а яку можна використовувати за іншим призначенням.

Джерело: згруповано на основі [13].

Заборгованість перед кредиторами суттєво впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання, зокрема, на формування та використання його фінансових ресурсів, динаміку грошових потоків, тому вона є наслідком розрахункових відносин підприємства зі своїми контрагентами. Накопичення

кредиторської заборгованості порушує фінансову стійкість підприємства, негативно впливає на його імідж в якості боржника, понижує його кредитоспроможність та інвестиційну привабливість. Саме тому важливим аспектом ефективного обслуговування кредиторської заборгованості є здійснення постійного внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками. Проведення моніторингу кредиторської заборгованості сприяє убезпеченню від ризику настання неплатоспроможності підприємства. Не можна допускати негативних наслідків через поглиблення проблем кредиторської заборгованості, котрі пов'язані із ризиком безконтрольного наростання простроченої заборгованості, що спричиняє накладення штрафів, створення образу ненадійного партнера, розірвання партнерських відносин.

2 Аналітико-практичні аспекти кредиторської заборгованості підприємства

2.1 Аналіз сучасного стану кредиторської заборгованості підприємств в Україні та фінансово-господарської діяльності ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» в 2020-2022 роках

Стагнація економіки України, яка значною мірою стала реакцією на запровадження обмежень зумовлених пандемію коронавірусу та повномасштабним вторгненням РФ, загострила питання платіжної дисципліни між підприємствами та спричинила зростання прострочених боргових зобов'язань. Проте не лише згадані обставини форс-мажор є причинами підвищення боргової залежності підприємств, оскільки «аналіз агрегованих фінансових показників сектора нефінансових корпорацій свідчить, що зростання кредиторської заборгованості триває упродовж останнього десятиліття: у 2010-2019 рр. поточна кредиторська заборгованість НФК зросла з 1272,6 млрд грн до 3102,1 млрд грн, або у 2,4 рази» [6]. У таблиці 2.1 подано структуру поточних зобов'язань та забезпечень підприємств України у 2018-2021 рр.

Як бачимо, протягом аналізованого періоду на поточну кредиторську заборгованість припадає більше половини усіх поточних зобов'язань та забезпечень підприємств України. Короткострокові кредити банків складають дуже несуттєву частинку поточних зобов'язань – менше 10% – та й вона зменшується протягом періоду, що був досліджений. Це свідчить про недостатньо привабливі для підприємств умови банківського кредитування, оскільки вони надають перевагу комерційному, адже інші поточні зобов'язання також складають суттєву частину – більше третини.

Таблиця 2.1 – Структура поточних зобов'язань підприємств України у 2018-2021 рр.

Показники	2018		2019		2020		2021	
	млрд грн	% в ПЗ	млрд грн	% в ПЗ	млрд грн	% в ПЗ	млрд грн	% в ПЗ
Поточні зобов'язання, усього	6408,55	100	6764,59	100	7424,97	100	8111,32	100
короткострокові кредити банків	557,95	8,71	458,67	6,78	463,88	6,25	464,28	5,72
поточна кредиторська заборгованість	3327,26	51,92	3486,72	51,54	3729,04	50,22	4145,16	51,10
поточні забезпечення	121,18	1,89	152,36	2,25	128,13	1,73	126,42	1,56
доходи майбутніх періодів	54,97	0,86	76,55	1,13	83,39	1,12	99,1	1,22
інші поточні зобов'язання	2347,2	36,63	2590,3	38,29	3020,52	40,68	3276,36	40,39

Джерело : побудовано на основі [7]

За цих обставин особливого значення набуває питання ефективного обслуговування як кредиторської, так і дебіторської заборгованостей підприємств з метою повернення їх фінансових ресурсів та підвищення платоспроможності.

У таблиці 2.2 наведено порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств за розмірами в розрізі видів економічної діяльності у 2021 році.

Таблиця 2.2 – Порівняння дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств України у 2021 році

Види економічної діяльності	Мікропідприємства				Малі підприємства				Середні підприємства				Великі підприємства			
	ДЗ		КЗ		ДЗ		КЗ		ДЗ		КЗ		ДЗ		КЗ	
	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%	у млрд грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Усього	1491,9	29,2	733,0	17,7	854,6	16,8	674,9	16,3	962,4	18,9	853,9	20,6	1788,8	35,1	1883,3	45,4
сільське, лісове та рибне господарство	91,2	23,9	28,3	15,6	85,0	22,3	38,3	21,1	103,1	27,0	51,0	28,1	102,2	26,8	64,0	35,2
промисловість	112,9	6,8	82,6	4,8	190,9	11,4	192,0	11,0	316,4	19,0	350,3	20,2	1047,3	62,8	1110,5	64,0
будівництво	96,0	38,3	49,0	24,2	74,4	29,7	54,0	26,7	41,2	16,4	43,4	21,4	39,2	15,6	56,2	27,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	548,6	35,2	341,5	24,3	328,3	21,1	285,3	20,3	327,0	21,0	310,4	22,0	353,4	22,7	470,1	33,4

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	36,5	16,7	29,5	16,5	32,7	15,0	26,0	14,5	36,9	17,0	29,3	16,4	111,8	51,3	93,9	52,6
тимчасове розміщування й організація харчування	5,0	47,6	3,1	29,0	2,1	19,8	2,3	21,6	2,1	20,1	2,7	25,6	1,3	12,5	2,5	23,8
інформація та телекомунікації	16,0	32,6	10,3	23,4	9,9	20,2	7,9	18,1	9,4	19,0	8,3	19,0	13,9	28,2	17,3	39,5
фінансова та страхова діяльність	323,4	85,2	77,8	80,2	24,5	6,4	10,4	10,8	21,9	5,8	3,9	4,0	9,7	2,6	4,9	5,0
операції з нерухомим майном	160,1	66,4	43,6	41,7	56,3	23,3	30,1	28,8	18,8	7,8	21,6	20,6	6,0	2,5	9,3	8,9
професійна, наукова та технічна діяльність	54,5	23,3	39,2	35,4	24,2	10,3	14,3	12,9	64,0	27,3	15,7	14,1	91,7	39,1	41,7	37,6
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	41,6	47,0	26,1	47,1	22,7	25,6	10,8	19,5	15,9	17,9	11,2	20,2	8,4	9,5	7,3	13,2
освіта	0,8	41,9	0,2	11,5	0,4	19,2	0,3	18,4	0,4	19,9	0,2	11,1	0,4	19,0	1,1	59,0
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	0,9	13,4	0,6	7,0	1,0	14,2	1,2	14,3	2,7	38,4	3,0	36,5	2,4	34,0	3,4	42,2
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	3,5	41,1	0,8	14,9	2,0	23,6	1,6	28,0	2,0	23,7	2,4	41,9	1,0	11,6	0,9	15,2
надання інших видів послуг	0,8	43,7	0,3	22,8	0,3	16,2	0,3	23,4	0,5	26,4	0,5	38,9	0,2	13,7	0,2	14,9

Джерело : побудовано на основі [7]

Загалом, по підприємствах у 2021 році більше всього кредиторської заборгованості накопичилось у великих підприємств 45,5%, і вона переважає дебіторську на 94,5 млрд грн. У середніх, малих на мікропідприємств накопичена дебіторська заборгованість переважає кредиторську: на 108,5 млрд грн, 179,7 млрд грн та 758,9 млрд грн відповідно за розмірами підприємств. В розрізі видів економічної діяльності схожа ситуація в торгівлі, інформації та телекомунікації та освіти. Кредиторська заборгованість переважає у промисловості, у тимчасовому розміщуванні й організації харчування, в охороні здоров'я, окрім мікропідприємств. Дебіторська заборгованість переважає за всіма групами підприємств у сільському господарстві, транспорті, фінансовій та страховій діяльності, у науці та адмініструванні. У будівництві, операціях з нерухомістю, у мистецтві, спорті, розвагах та відпочинку кредиторська переважає у великих та середніх підприємств, а дебіторська – у решти.

Тепер розглянемо стан кредиторської заборгованості на мікрорівні, рівні окремого підприємства. Слід відмітити, що незважаючи на активне створення підприємств на базі приватної власності, на даний час в Україні суб'єкти господарювання державного сектору економіки все ж таки становлять суттєву частку у загальному обсязі та продовжують відігравати свою роль у економіці.

Державне підприємство «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№ 41)» засноване на державній власності і входить до сфери управління Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВСУ). Скорочена назва підприємства – ДП «Підприємство ДКВС України (№41)». Поняття «державне підприємство» у ГКУ змінилося у порівнянні із тим, яке надавалося у ЗУ «Про підприємства в Україні». Останній втратив чинність після набранням чинності ГКУ. Відповідно до частини 2 статті 22 ГКУ «суб'єктами господарювання державного сектора економіки є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів» [4].

Державне підприємство «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№ 41)» було створене з метою залучення засуджених, котрі відбувають покарання у Коломийській виправній колонії (№ 41), до суспільно-корисної праці та забезпечення для них професійно-технічного навчання. Отже, розглянемо діяльність ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» у 2020-2022 роках. Ґрунтуючись на даних фінансової звітності підприємства за 2020-22 роки, що розміщена в Додатках А, Б та В, наведемо основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства (таблиця 2.3). Як бачимо вартість майна підприємства зросла протягом аналізованого періоду: +2,6% та +11,2% відповідно, в той же час вартість власного капіталу скоротилась: на -1,7% та -2,4%. Зростає вартість основних засобів, чисельність працюючих та собівартість виробленої продукції, тобто відбувається розширення виробництва.

Таблиця 2.3 – Основні показники діяльності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення (+; -)			
	2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Власний капітал, тис.грн	1924	1891	1845	-33	-46	-1,7	-2,4
Вартість активів, тис.грн	6908	7091	7882	+183	+791	+2,6	+11,2
Основні засоби:							
залишкова вартість, тис.грн	1338	1305	1338	-33	+33	-2,5	+2,5
первісна вартість, тис.грн	7805	7966	8130	+161	+164	+2,1	+2,1
знос, тис.грн	6467	6661	6792	+194	+131	+3,0	+2,0
Дебіторська заборгованість, тис.грн	213	229	190	+16	-39	+7,5	-17,0
Кредиторська заборгованість, тис.грн	4984	5197	6029	+213	+832	+4,3	+16,0
Чисельність працюючих, чол.	17	29	29	+12	0	+70,6	0
ФОП, тис. грн	924	922	1155	-2	+233	-0,2	+25,3
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	3519	3033	3824	-486	+791	-13,8	+26,1
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	1749	2015	2450	+266	+435	+15,2	+21,6
Співвідношення собівартості і чистої виручки від реалізації, %	49,7	66,4	64,1	+16,7	-2,4	+33,7	-3,6
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	48	4	40	-44	+36	-91,7	+900,0
Фінансові витрати, тис. грн	18	0	51	-18	+51	-100	100
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	27	3	(11)	-24	-14	-88,9	-466,7
Рентабельність операційної діяльності, %	1,33	0,12	1,02	-1,2	+0,9	-91,0	+754,5
Рентабельність продажу, %	0,77	0,10	- 0,29	-0,7	-0,4	-87,1	-390,8
Рентабельність (збитковість) продукції (по чистому прибутку), %	1,54	0,15	- 0,45	-1,4	-0,6	-90,4	-401,6
Рентабельність продукції (по операційному прибутку), %	2,74	0,20	1,63	-2,5	+1,4	-92,8	+722,4

Однак, на цьому позитивному фоні зростає кредиторська заборгованість перед постачальниками та бюджетом за розрахунками. І хоча операційна діяльність генерує додатній фінансовий результат протягом усього періоду, у зв'язку із понесеними суттєвими фінансовими витратами у 2022 році підприємство отримало негативний фінансовий результат – збиток. Показники рентабельності за 2020-2022 рр. також доволі незадовільні. Розглянемо динаміку складу та структури активів підприємства (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Склад та динаміка активів ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки						Відхилення			
	2020		2021		2022		2021/2020		2022/2021	
	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	суми, тис.грн	частки, %	суми, тис.грн	частки, %
I. Необоротні активи:	1410	20,41	1348	19,01	1513	19,20	-62	-1,40	+165	+0,19
Незавершені капітальні інвестиції	0	0	0	0	141	1,79	0	0	+141	+1,79
основні засоби:	1338	19,37	1305	18,40	1338	16,98	-33	-0,97	+33	-1,43
первісна вартість	7805	112,98	7966	112,34	8130	103,15	+161	-0,65	+164	-9,19
знос	6467	93,62	6661	93,94	6792	86,17	+194	+0,32	+131	-7,76
Довгострокова ДЗ	72	1,04	43	0,61	34	0,43	-29	-0,44	-9	-0,18
II. Оборотні активи	5304	76,78	5590	78,83	6369	80,80	+286	+2,05	+779	+1,97
Запаси:	3382	48,96	3296	46,48	4521	57,36	-86	-2,48	+1225	+10,88
Виробничі запаси	1916	27,74	1575	22,21	1528	19,39	-341	-5,52	-47	-2,83
Незавершене виробництво	0	0	254	3,58	0	0	+254	+3,58	-254	-3,58
Готова продукція	1169	16,92	1195	16,85	2717	34,47	+26	-0,07	+1522	+17,62
Товари	297	4,30	272	3,84	276	3,50	-25	-0,46	+4	-0,33
ДЗ за продукцію	138	2,00	182	2,57	154	1,95	+44	+0,57	-28	-0,61
ДЗ за розрахунками:										
з бюджетом	3	0,04	4	0,06	2	0,03	+1	+0,01	-2	-0,03
у т.ч. з податку на прибуток	3	0,04	4	0,06	2	0,03	+1	+0,01	-2	-0,03
Грошові кошти та їх еквіваленти	158	2,29	164	2,31	9	0,11	+6	+0,03	-155	-2,20
Рахунки в банках	158	2,29	164	2,31	9	0,11	+6	+0,03	-155	-2,20
Інші оборотні активи	1623	23,49	1944	27,42	1683	21,35	+321	+3,92	-261	-6,06
III. Необоротні активи, утримувані для продажу	194	2,81	153	2,16	0	0	-41	-0,65	-153	-2,16
Баланс	6908	100	7091	100	7882	100	+183	0	+791	0

Як бачимо у структурі активів підприємства переважають оборотні (рисунок 2.1), в той час як у складі оборотних найбільшу частку займають запаси, серед яких більше всього виробничих запасів та готової продукції. Слід відмітити, що на кінець періоду обсяг готової продукції суттєво зріс: на +127,36%, що є тривожним «дзвоником» погіршення ділової активності підприємства.

Більше всього серед активів підприємства оборотних активів, їх частка коливається від 77% у 2020 р. до 81% у 2022 р.

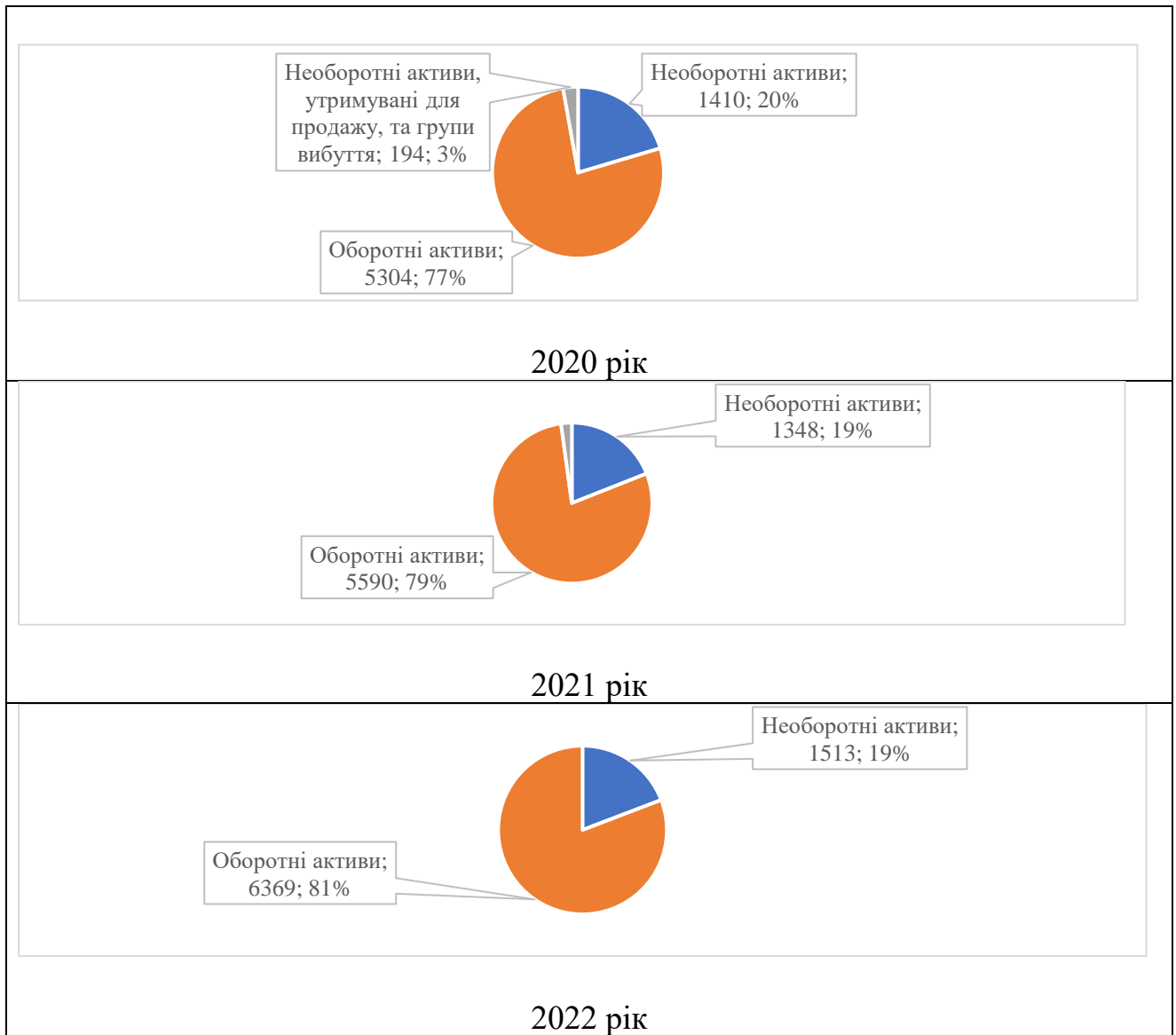

Рисунок 2.1 – Структура активів ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Розглянемо динаміку складу та структури пасивів підприємства (таблиця 2.5). У структурі пасивів власний капітал підприємства скоротився із 27,85% у 2020 році до 23,41% у 2022 році. Тривожним сигналом є скорочення нерозподіленого прибутку у 2021 році до 0, а вже у 2022 році з'явився непокритий збиток, як відображення негативного фінансового результату отриманого у цьому році.

Таблиця 2.5 – Склад та динаміка пасивів ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки						Відхилення			
	2020		2021		2022		2021/2020		2022/2021	
	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	суми, тис.грн	частки, %	суми, тис.грн	частки, %
I. Власний капітал:	1924	27,85	1891	26,67	1845	23,41	-33	-1,18	-46	-3,26
Зареєстрований (пайовий) капітал	1159	16,78	1159	16,34	1159	14,70	0	-0,43	0	-1,64
Капітал у дооцінках	748	10,83	721	10,17	686	8,70	-27	-0,66	-35	-1,46
Додатковий капітал	11	0,16	11	0,16	11	0,14	0	0	0	-0,02
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	6	0,09	0	0	(11)	(0,14)	-6	-0,09	-11	-0,14
II. Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
III. Поточні зобов'язання	4984	72,15	5200	73,33	6037	76,59	+216	+1,18	+837	+3,26
Поточна кредиторська заборгованість за:										
товари, роботи, послуги	580	8,40	530	7,47	794	10,07	-50	-0,92	+264	+2,60
розрахунками з бюджетом	3678	53,24	3697	52,14	4128	52,37	+19	-1,11	+431	+0,24
у т.ч. з податку на прибуток	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
розрахунками зі страхування	488	7,06	720	10,15	818	10,38	+232	+3,09	+98	+0,22
розрахунками з оплати праці	0	0	0	0	77	0,98	0	0	+77	+0,98
внутрішніх розрахунків	238	3,45	250	3,53	212	2,69	+12	+0,08	-38	-0,84
Інші поточні зобов'язання	0	0	3	0,04	8	0,10	+3	+0,04	+5	+0,06
Баланс	6908	100	7091	100	7882	100	+183	0	+791	0

Довгострокових зобов'язань у пасивах підприємства немає (рисунок 2.2). Як бачимо у структурі пасивів підприємства переважають поточні зобов'язання, і частка їх протягом аналізованого періоду зросла з 72,15% до 76,59%. Найбільшу частку у поточних зобов'язаннях займає кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, і питома вага цього виду пасивів зберігається на рівні 52-53%.

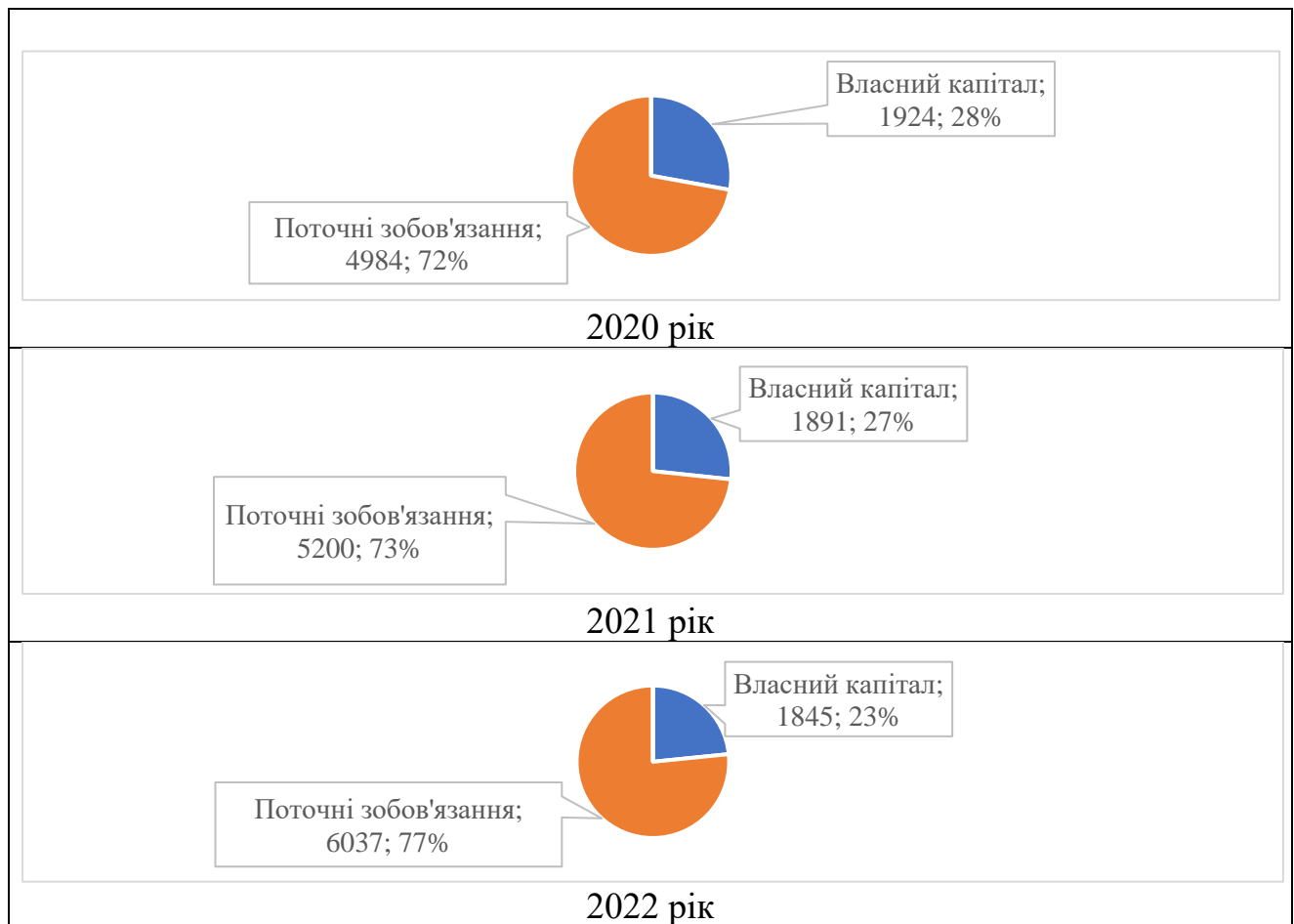

Рисунок 2.2 – Структура пасивів ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Проведемо аналіз ліквідності балансу підприємства, для чого згрупуємо за ступенем ліквідності активи та за ступенем їх терміновості пасиви (таблиці 2.6 та 2.7).

Таблиця 2.6 – Активи ДП «Підприємство ДКВС України (№41)», згруповані за ступенем ліквідності, за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень

Роки	Групи активів			
	A1	A2	A3	A4
2020	158	1764	3382	1604
2021	164	2130	3296	1501
2022	9	1839	4521	1513

Таблиця 2.7 – Пасиви ДП «Підприємство ДКВС України (№41)», згруповані за ступенем їх терміновості, за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень

Роки	Групи пасивів			
	П1	П2	П3	П4
2020	4984	0	0	1924
2021	5200	0	0	1891
2022	6037	0	0	1845

З метою оцінки рівня ліквідності балансу необхідно порівняти зведені у таблицях дані із ситуацією, що відображає стан абсолютної ліквідності (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Система нерівностей для оцінки ліквідності балансу ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

№ з.п.	Ситуація абсолютної ліквідності	Роки		
		2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	$A1 \geq П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$	$A1 < П1$
2	$A2 \geq П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$	$A2 > П2$
3	$A3 \geq П3$	$A3 > П3$	$A3 > П3$	$A3 > П3$
4	$A4 \leq П4$	$A4 < П4$	$A4 < П4$	$A4 < П4$

Як бачимо показники балансу ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. не відповідають вимогам абсолютної ліквідності, оскільки наявна нестача найбільш високоліквідних активів, що постійно менші за найменш термінові поточні зобов'язання.

Таблиця 2.9 – Показники ліквідності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+,-)		
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2 - 0,35	0,032	0,032	0,001	0	-0,030	-0,030
Коефіцієнт поточної ліквідності	0,7-1	0,386	0,441	0,306	+0,056	-0,135	-0,080
Коефіцієнт загальної ліквідності	Більше 1	1,064	1,075	1,055	+0,011	-0,020	-0,009

Отже, у 2020-2022 рр. показники абсолютної та поточної ліквідності були нижчі за норму і до того ж суттєво зменшились на кінець періоду. Підприємство відчуває нестачу найбільш ліквідних активів для покриття поточних зобов'язань.

Далі розрахуємо відносні показники платоспроможності (таблиця 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники платоспроможності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення (+,-)		
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Коефіцієнт абсолютної або миттєвої платоспроможності	0,1 - 0,2	0,032	0,032	0,001	0	-0,030	-0,030
Коефіцієнт швидкої платоспроможності	0,7-0,8	0,295	0,297	0,477	+0,003	+0,180	+0,183
Загальний коефіцієнт платоспроможності	Більше 1	1,064	1,075	1,055	+0,011	-0,020	-0,009

Показники платоспроможності підприємства також є доволі незадовільними, оскільки показники миттєвої та швидкої платоспроможності не відповідають нормативним значенням, отже і з платоспроможністю ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. ситуація також незадовільна.

Розрахуємо абсолютні показники фінансової стійкості (таблиця 2.11). Показники абсолютної фінансової стійкості розраховуються, виходячи із порівняння можливості покриття суми запасів та витрат підприємства різними джерелами фінансування, по черзі – від власних до усіх типів запозичених.

Отже, ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» у всі три роки періоду, що був проаналізований, знаходилось у нестійкому фінансовому стані. Оскільки модель покриття запасів та витрат має таку конфігурацію:

$$M_3 = (0; 0; 1), \text{ тобто } \Delta\text{ВОК} < 0; \Delta\text{ВД} < 0; \Delta\text{ЗДФ} 0.$$

Таблиця 2.11 – Абсолютні показники фінансової стійкості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення (+,-) тис. грн		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Власний капітал	1924	1891	1845	-33	-46	-79
Необоротні активи	1410	1348	1513	-62	+165	+103
Власні оборотні кошти (ВОК)	514	543	332	+29	-211	-182
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0
Власні і довгострокові джерела формування запасів і витрат (ВД)	514	543	332	+29	-211	-182
Поточні зобов'язання	4984	5200	6037	+216	+837	+1053
Загальна величина формування запасів і витрат (ЗДФ)	5498	5743	6369	+245	+626	+871
Запаси і витрати (ЗВ)	3382	3296	4521	-86	+1225	+1139
Надлишок (нестача) ВОК	-2868	-2753	-4189	-115	+1436	+1321
Надлишок (нестача) ВД	-2868	-2753	-4189	-115	+1436	+1321
Надлишок (нестача) ЗДФ	2116	2447	1848	+331	-599	-268

Негативним є також і той факт, що надлишок ЗДФ зменшився в цілому за період на 268 тис.грн, а нестача ВОК зросла на 1321 тис.грн.

Далі розрахуємо відносні показники фінансової стійкості та результати наведемо до таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Відносні показники фінансової стійкості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення (-,+)		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Коефіцієнт фінансової незалежності (більше 0,5)	0,28	0,27	0,23	-0,01	-0,03	-0,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (більше 0,2)	0,27	0,29	0,18	+0,02	-0,11	-0,09
Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	2,59	2,75	3,27	+0,16	+0,52	+0,68
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,72	0,73	0,77	+0,01	+0,03	+0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	3,59	3,75	4,27	+0,16	+0,52	+0,68

Як бачимо у зв'язку із недостатньою часткою власного капіталу у складі пасивів підприємства, відносні показники фінансової стійкості також є

незадовільними. Високими є концентрація залученого капіталу та коефіцієнт фінансової залежності. Недостатньою є маневреність власного капіталу та коефіцієнт фінансової незалежності. Отже, необхідно провести перегляд поточних зобов'язань з метою пошуку можливості їх скорочення.

Далі розрахуємо показники ділової активності та рентабельності підприємства та результати зведемо до таблиць 2.13 та 2.14.

Таблиця 2.13 – Показники ділової активності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Відхилення, (+,-)			
	2020	2021	2022	абсолютне		відносне, %	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Чиста виручка від реалізації продукції, тис.грн	3519,0	3033,0	3824,0	-486,0	+791,0	-13,8	+26,1
Середньорічна вартість активів, тис. грн	6731,5	6999,5	7486,5	+268,0	+487,0	+4,0	+7,0
- в тому числі оборотних	5279,5	5447,0	5979,5	+167,5	+532,5	+3,2	+9,8
Коефіцієнт оборотності всіх активів	0,52	0,43	0,51	-0,09	+0,08	-17,1	+17,9
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,67	0,56	0,64	-0,11	+0,08	-16,5	+14,9
Тривалість обороту всього капіталу, дні	689	831	705	+142	-126	+20,6	-15,2
Тривалість обороту оборотних активів, дні	540	647	563	+106	-84	+19,7	-12,9
Коефіцієнт завантаженості активів	1,91	2,31	1,96	+0,39	-0,35	+20,6	-15,2
Середньорічна вартість дебіторської заборгованості (ДЗ), тис.грн	668,0	163,5	171,0	-504,5	+7,5	-75,5	+4,6
Коеф. оборотності ДЗ	5,27	18,55	22,36	+13,28	+3,81	+252,14	+20,55
Тривалість обороту ДЗ, дні	68	19	16	-49	-3	-71,6	-17,0
Середньорічна вартість запасів, тис.грн	3686,5	3339,0	3908,5	-347,5	+569,5	-9,4	+17,1
Коеф. оборотності запасів	0,47	0,60	0,63	+0,13	+0,02	+27,2	+3,9
Тривалість обороту запасів, дні	759	597	574	-162	-22	-21,4	-3,7
Середньорічна вартість основних засобів (ОЗ), тис.грн	1296,0	1321,5	1321,5	+25,5	0	+2,0	0
Фондовіддача	2,72	2,30	2,89	-0,42	+0,60	-15,5	+26,1

Кінець таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7	8
Середньорічна вартість кредиторської заборгованості (КЗ), тис.грн	4782,0	5090,5	5613,0	+308,5	+522,5	+6,5	+10,3
Коеф. оборотності кредиторської заборгованості (КЗ)	0,37	0,40	0,44	+0,03	+0,04	+8,23	+10,27
Тривалість обороту КЗ, дні	984	909	825	-75	-85	-7,6	-9,3
Тривалість операційного циклу, дні	827	616	590	-211	-26	-25,5	-4,1
Тривалість фінансового циклу, дні	-157	-294	-234	+136	-59	+86,8	-20,2

Як бачимо коефіцієнти оборотності активів та оборотних активів коливаються на рівні 0,5-0,6, а тривалість їхнього обороту більше 2 років, тобто ситуація із оборотністю дуже незадовільна. Відмітимо як позитив пришвидшення оборотності дебіторської заборгованості з 5,27 до 22,36, тобто клієнти підприємства почали менше богувати за поставлену продукцію. Однак, в той же час тривалість обороту кредиторської заборгованості, хоча дещо і скоротилась за період, все одно залишається суттєвою – до трьох років, що негативно впливає на ділову репутацію підприємства серед постачальників.

Також, значна частка оборотних активів іммобілізована у запасах, і оборотність їх коливається на рівні 0,4-0,6. Низька оборотність запасів зумовлена певною мірою наявності значних обсягів готової продукції на складі, отже необхідно активізувати роботу служб збуту з метою реалізації та збільшення обсягів виручки. Слід відмітити, що протягом усього періоду фінансовий цикл мав від'ємне значення, що свідчить про те, що підприємство отримує від клієнтів гроші раніше, ніж здійснює перерахунки коштів своїм кредиторам. Негативним моментом є наявність у поточних зобов'язаннях суттєвої кредиторської заборгованості по розрахункам із бюджетом. Вважаємо, що це не той кредитор, якого варто залучати для фінансування оборотних активів підприємства.

Проведений аналіз показників рентабельності діяльності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. показав, що ситуація також не вельми задовільна. Оскільки операційна діяльність генерує додатній

фінансовий результат, то операційна діяльність є рентабельною, хоча показник і скоротився з 1,33% до 1,02%.

Таблиця 2.14 – Показники рентабельності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	Роки			Відхилення (+; -)			
	2020	2021	2022	абсолютне		відносне	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022 /2021
1	2	3	4	5	6	7	8
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн	48	4	40	-44,00	+36,00	-91,67	+900,00
Рентабельність операційної діяльності,%	1,33	0,12	1,02	-1,21	+0,90	-91,01	+754,48
Рентабельність продукції (по операційному прибутку) , %	2,74	0,20	1,63	-2,5	+1,4	-92,8	+722,4
Чистий прибуток (збиток), тис.грн	27	3	(11)	-24,00	-3,00	-88,89	-100,00
Рентабельність (збитковість) продажу,%	0,77	0,10	-0,29	-0,67	-0,39	-87,11	-390,82
Рентабельність (збитковість) продукції (по чистому прибутку), %	1,54	0,15	-0,45	-1,39	-0,60	-90,36	-401,56
Рентабельність (збитковість) всієї діяльності,%	0,74	0,09	-0,28	-0,65	-0,37	-87,94	-409,37
Рентабельність (збитковість) активів,%	0,40	0,04	-0,15	-0,36	-0,19	-89,31	-442,81
Рентабельність (збитковість) власного капіталу, %	1,39	0,16	-0,59	-1,23	-0,75	-88,66	-474,42
Рентабельність (збитковість) необоротних активів, %	1,86	0,19	-0,73	-1,67	-0,92	-89,61	-477,74
Рентабельність (збитковість) оборотних активів, %	0,51	0,06	-0,18	-0,46	-0,24	-89,23	-434,01

А якщо розглядати показники рентабельності по чистому прибутку, то у 2022 р. у зв'язку із отриманим збитком мова йде не про рентабельність, а збитковість. Збиток лише 11 тис.грн, тому в масштабі діяльності підприємства збитковість менше 1%. Однак, у 2020-2021 рр. у зв'язку із невеликими обсягами прибутку у масштабі діяльності підприємства показники рентабельності також були в межах 1%. Тобто ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» потрібно суттєво переглянути склад своїх витрат з метою їх скорочення і виходу на більш прибуткові позиції. Далі проаналізуємо процес та показники формування фінансових результатів діяльності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Таблиця 2.15 – Показники формування фінансових результатів діяльності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2019-2022 рр.

Показники	Роки				Абсолютне відхилення, тис.грн		
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
Чистий дохід від реалізації продукції	2992	3519	3033	3824	+527	-486	+791
Інші операційні доходи	1079	134	312	126	-945	+178	-186
Разом доходи	4071	3653	3345	3950	-418	-308	+605
Собівартість реалізованої продукції	2120	1749	2015	2450	-371	+266	+435
Адміністративні витрати	675	881	911	891	+206	+30	-20
Витрати на збут	222	127	182	335	-95	+55	+153
Інші операційні витрати	1054	848	233	234	-206	-615	+1
Фінансові витрати	0	18	0	51	+18	-18	+51
Витрати з податку на прибуток	0	3	1	0	+3	-2	-1
Разом витрати	4071	3626	3342	3961	-445	-284	+619
Валовий прибуток	872	1770	1018	1374	+898	-752	+356
Фінансовий результат від операційної діяльності	0	48	4	40	+48	-44	+36
Фінансовий результат до оподаткування	0	30	4	(11)	+30	-26	-15
Чистий прибуток (збиток)	0	27	3	(11)	+27	-24	-14

Як бачимо валовий прибуток підприємства суттєвий, однак через значні обсяги накладних витрат фінансовий результат від операційної діяльності дуже значно скорочується. В подальшому необхідність здійснити фінансові витрати спричиняє у 2022 р. отримання від'ємного фінансового результату.

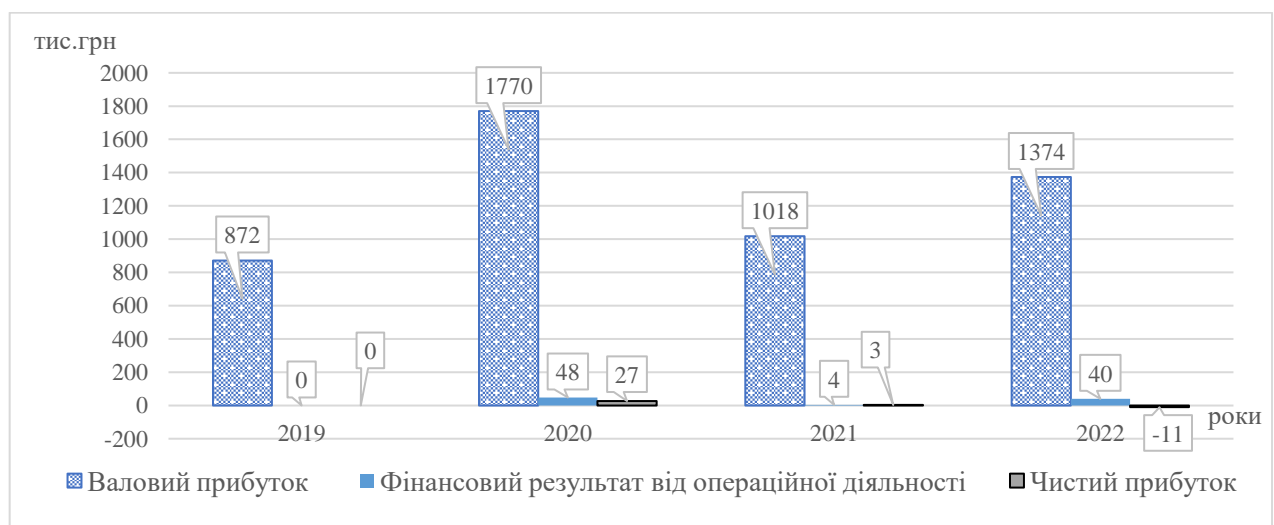

Рисунок 2.3 – Динаміка валового, операційного та чистого прибутку ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

В цілому, можемо констатувати незадовільний стан фінансів ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. Підприємство відчуває нестачу найбільш ліквідних оборотних активів, грошових коштів, та через накопичення суттєвим запасів на балансі, постійно відбувається погіршення ситуації із ліквідністю та платоспроможністю. Всі три роки підприємство знаходиться у нестійкому фінансовому стані, а також значно залежить від запозиченого капіталу. Маневреність власних ресурсів недостатня, а в 2022 році через отриманий від'ємний фінансовий результат на балансі з'являється непокритий збиток. Показники ділової активності та рентабельності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. незадовільні та свідчать про наявність проблем із реалізацією продукції, оборотністю активів, накопиченням запасів та поточних зобов'язань. Отже, загалом фінанси даного підприємства потребують оздоровлення.

2.2 Напрями вдосконалення обслуговування кредиторської заборгованості на основі аналізу кредиторської заборгованості ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» в 2020-2022 роках

Як ми виявили у попередньому пункті кваліфікаційної роботи, підприємство знаходиться у нестійкому фінансовому стані, а також значно залежить від запозиченого капіталу. Для того, щоб оздоровити фінанси підприємства та нормалізувати його фінансовий стан, потрібно проаналізувати склад та динаміку джерел запозичення коштів ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)».

У складі запозиченого капіталу підприємства, що становить $\frac{3}{4}$ усіх ресурсів, є лише поточні зобов'язання і всі вони представлені кредиторською заборгованістю перед різними групами кредиторів. Таким чином з метою

оздоровлення фінансового стану необхідно провести ретельний аналіз складу, терміновості та якості кредиторських зобов'язань ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» та оптимізувати їх обсяги.

У таблиці 2.16 проведено аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості за 2020-2022 рр.

З таблиці бачимо, що на початок досліджуваного періоду третину – 35,7% – обсягу кредиторської заборгованості становила поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, однак протягом 2020 р. вона була погашена та більше не виникала.

Таблиця 2.16 – Аналіз динаміки та структури кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2019-2022 рр.

Показники	Роки								Відхилення	
	2019		2020		2021		2022		2022/ 2019	
	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	сума, тис.грн	частка, %	суми, тис.грн	частки, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Поточна кредиторська заборгованість за:										
довгостроковими зобов'язаннями	1637	35,7	0	0	0	0	0	0	-1637	-35,7
товари, роботи, послуги	747	16,3	580	11,6	530	10,2	794	13,2	+47	-3,1
розрахунками з бюджетом	1639	35,8	3678	73,8	3697	71,1	4128	68,4	+2489	+32,6
у т.ч. з податку на прибуток	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
розрахунками зі страхування	396	8,6	488	9,8	720	13,8	818	13,5	+422	+4,9
розрахунками з оплати праці	0	0	0	0	0	0	77	1,3	+77	+1,3
внутрішніх розрахунків	161	3,5	238	4,8	250	4,8	212	3,5	+51	0
Інші поточні зобов'язання	4	0,1	0	0	3	0,1	8	0,1	+4	0
Усього позичковий капітал	4584	100	4984	100	5200	100	6037	100	+1453	0

Протягом 2020-2022 рр. найбільшу частку у кредиторській заборгованості займала стаття «Кредиторська заборгованість за розрахунками із бюджетом», що призначена для відображення суми, що боргує підприємство по всіх видах

платежів до бюджету, в т.ч. і по податках з працівників (рисунок 2.4). Слід відмітити, що заборгованість по розрахункам із бюджетом не пов'язана із сплатою податку на прибуток. Збільшення частки цього виду кредиторської заборгованості за період склало 32,6%, а в гривневому вимірі +2489 тис.грн, що є доволі суттєвою сумою, зважаючи на масштаб діяльності підприємства. Для порівняння зареєстрований капітал підприємства становить 1159 тис.грн., а сума власного на кінець 2022 р. становила лише 1845 тис.грн. Таким чином, ситуація є дуже загрозливою.

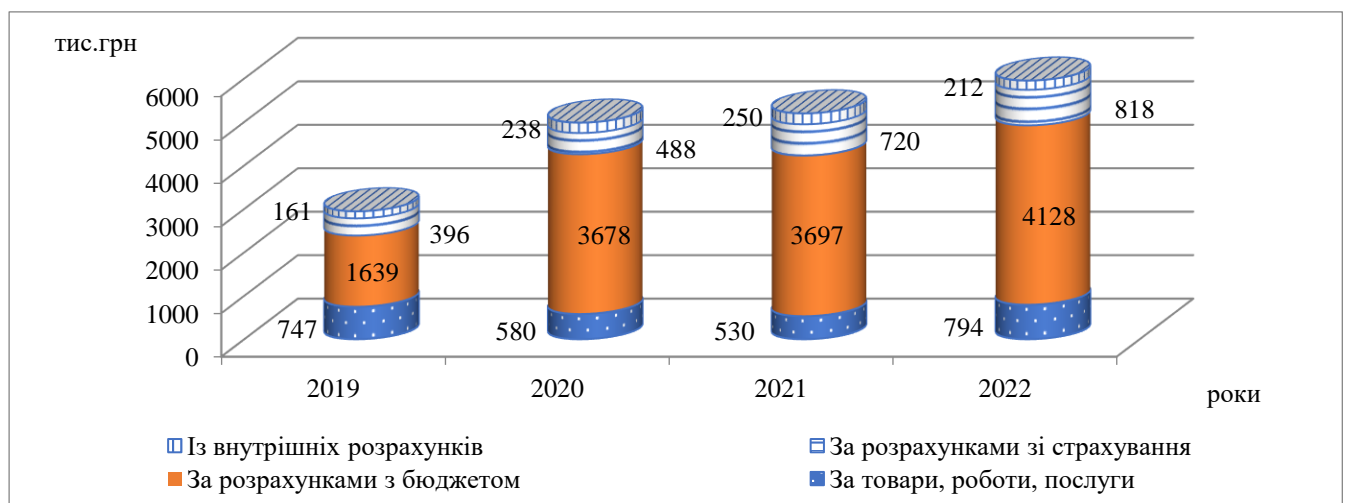

Рисунок 2.4 – Динаміка найбільших за сумою складових кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2019-2022 рр.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги дещо скорочувалась за результатами 2020-2021 рр., однак частка її залишається приблизно на одному і тому ж рівні: 10-16%.

Наростає заборгованість за розрахунками зі страхування, яка включає в себе заборгованість по сплаті ЄСВ (загальнообов'язкове державне соціальне страхування), по сплаті за страхування майна підприємства та оплаті індивідуального страхування працівників підприємства. Збільшення частки за період склало 4,9%., і якщо у 2019-2020 рр. частка цього виду кредиторської заборгованості не перевищувала 10%, то вже у 2021-2022 рр. вона становила більше 13%.

У діапазоні 3-5% коливається питома вага кредиторської заборгованості із внутрішніх розрахунків. Цей вид заборгованості включає суми, що боргує підприємство пов'язаним сторонам, зокрема Коломийській виправній колонії (№ 41), для залучення засуджених, котрі у ній відбувають покарання, до суспільно-корисної праці і було створене дане підприємство.

Наступним кроком проведемо порівняльний аналіз середньорічних обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. (таблиця 2.17).

Таблиця 2.17 – Порівняльний аналіз середньорічних обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.				2021 р.				2022 р.			
	сума, тис.грн		перевищення, тис.грн		сума, тис.грн		перевищення, тис.грн		сума, тис.грн		перевищення, тис.грн	
	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ
Дебіторська/кредиторська заборгованість за:												
довгостроковими зобов'язаннями	0	818,5	-	818,5	0	0	-	-	0	0	-	-
товари, роботи, послуги	652,5	663,5	-	11,0	160,0	555,0	-	395,0	168,0	662,0	-	494,0
розрахунками з бюджетом	1,5	2658,5	-	2657,0	3,5	3687,5	-	3684,0	3,0	3912,5	-	3909,5
у т.ч. з податку на прибуток	1,5	0	1,5	-	3,5	0	3,5	-	3,0	0	3,0	-
розрахунками зі страхування	0	442,0	-	442,0	0	604,0	-	604,0	0	769,0	-	769,0
розрахунками з оплати праці	0	0	-	0	0	0	-	0	0	38,5	-	38,5
внутрішніх розрахунків	0	199,5	-	199,5	0	244,0	-	244,0	0	231,0	-	231,0
Разом	654,0	4 782,0	-	4 128,0	163,5	5 090,5	-	4 927,0	171,0	5 613,0	-	5 442,0

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр. демонструє загальну тенденцію перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською і становить: на 4 128 тис. грн. у 2020 р, на 4 927,0 тис.грн у 2021 р. та на 5 442,0 тис.грн у 2022 р. Зменшення дебіторської заборгованості у порівнянні із кредиторською може бути зумовлене погіршенням стосунків із клієнтами, а

саме зменшенням їх кількості або погіршенням платоспроможності покупців продукції. Як бачимо дебіторська заборгованість на балансі ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» невелика. Особливо, якщо розглядати її в порівнянні із кредиторською. Вважаємо за потрібне розглянути дебіторську заборгованість у порівнянні також із ще одним показником, а саме із залишками нереалізованої готової продукції на складі на кінець звітного року (таблиця 2.18).

Таблиця 2.18 – Аналіз динаміки окремих статей активу та пасиву балансу ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2019-2022 рр.

Показники	Роки				Відхилення 2022/2019	
	2019	2020	2021	2022	тис.грн	%
Поточна кредиторська заборгованість, тис.грн	4584	4984	5200	6037	+1453	+31,70
в т.ч. за розрахунками з бюджетом, тис.грн	1639	3678	3697	4128	+2489	+151,86
Дебіторська заборгованість, тис.грн	1195	141	186	156	-1039	-86,95
в т.ч. за продукцію, товари, роботи, послуги, тис.грн	1167	138	182	154	-1013	-86,80
Готова продукція, тис.грн	1001	1169	1195	2717	+1716	+171,43
Виробничі запаси, тис.грн	2558	1916	1575	1528	-1030	-40,27
Грошові кошти, тис.грн	69	158	164	9	-60	-86,96

Отже, за даними таблиці 2.18 прослідковується чітка тенденція зростання залишків нереалізованої продукції на складі. Загальний приріст за період становить +171,43%. В той же час, обсяги виробничих запасів, хоча і скоротились за період на 40,27%, все ж таки мають суттєві обсяги, тобто відбувається іммобілізація активів підприємства. Найбільш високоліквідні активи – грошові кошти мають невеликі обсяги та продемонстрували загальне скорочення на 86,96% за досліджуваний період. Можемо зробити висновок, що підприємство відчуває нестачу високоліквідних активів у зв'язку із погіршення попиту на його продукцію, втратою контактів із ринками збуту, а також із погіршенням платоспроможності покупців, що відмовляються закуповувати продукцію, оскільки не мають можливості за неї розрахуватись у найближчому майбутньому. ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» ж в свою чергу не бажає реалізовувати значні партії продукції із відстроченням платежів, про що

свідчить різке скорочення, більш як у 8 разів, у 2020 р. дебіторської заборгованості до 138 тис.грн у порівнянні із 1 167 тис.грн у 2019 р. І в подальші роки спостерігається невеликий обсяг дебіторської заборгованості на балансі. У контексті дослідження проблематики кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» доцільно розглянути показники її оборотності (таблиця 2.19).

Таблиця 2.19 – Стан заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, тис.грн		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,140	0,032	0,030	-0,108	-0,002	-0,109
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,366	0,396	0,436	+0,030	+0,041	+0,071
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, дні	984	909	825	-75	-85	-160
Коефіцієнт завантаження кредиторської заборгованості	1,359	1,678	1,468	+0,319	-0,211	+0,109
Коефіцієнт рентабельності кредиторської заборгованості	0,0054	0,0006	0	-0,0048	-0,0006	-0,0054
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	0,127	0,030	0,029	-0,097	-0,001	-0,098
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,268	18,550	22,363	+13,282	+3,812	+17,095
Тривалість обороту дебіторської заборгованості (середній період інкасації), дні	58	16	14	-42	-3	-44

Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованостей демонструє доволі негативну динаміку, оскільки нормативне значення цього показника 1, тобто дебіторська та кредиторська заборгованості в нормі повинні балансуватись, знаходячись на приблизно одному рівні. Як видно з показників оборотності суттєві проблеми концентруються саме на питанні пришвидшення оборотності кредиторської заборгованості та скорочення тривалості періоду її погашення. При збереженні таких темпів та обсягів реалізації продукції наявну кредиторську заборгованість можна буде погасити за три роки.

Ми вже бачили, що з одного боку ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» відчуває нестачу грошових коштів на погашення поточної кредиторської заборгованості у зв'язку із падінням попиту на продукцію та накопичення її на складі, а з іншого найбільший борг у підприємства – по розрахункам із бюджетом.

Згідно з даними ЄДР податковий борг ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» мало податковий борг за станом на 01.01.2021 – 4 244 525 грн, в т.ч. податковий борг перед Державним бюджетом становив 3 768 797 грн, перед місцевим бюджетом 475 728 грн. А вже на 01.01.2022 р. зафіксовано, що розмір податкового боргу становив 4 330 458 грн, в т.ч. до державного бюджету – 3 877 774 грн, до місцевого – 452 684 грн [38].

Відповідно до даних ЄДР ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» згадується у 118 судових рішеннях, починаючи з 2006 року і до сьогодні. Протягом періоду 2019-2022рр., ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» було відповідачем по трьох позовах господарського характеру щодо невиконання ним умов договорів постачання вугільної продукції. Судом було задоволено позовні вимоги частково, в частині оплати продукції повністю, в частині нарахованої пені – судом здійснено перерахунки в бік зменшення. Також, у 2019 році підприємство виступало відповідачем у адміністративному провадженні за позовом ГУ ДПС в Івано-Франківській області «про накладення арешту на кошти та інші цінності, в межах суми податкового боргу в розмірі 1 241 371,90 грн. Станом на 28.09.2018 року у ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» наявний несплачений податковий борг в розмірі 1 241 371,90 грн., який виник у зв'язку з несплатою податкового зобов'язання зі сплати: ПДВ в розмірі 1 190 133,80 гривні та 51 238,12 збору від надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, що підтверджується довідкою про борг від 01.11.2018 року. Суд вирішив: позов задовольнити повністю. Накласти арешт на кошти та інші цінності ДП «Підприємство ДКВС України (№41)», що знаходяться на його

розрахункових рахунках у банківських установах, в межах суми податкового боргу в розмірі 1 241 371, 90 гривень» [21].

Перегляд зазначених вище 118 судових рішень виявив, що дане підприємство неодноразово за період з 2006р. виступало відповідачем по аналогічних позовах від ДПСУ, ПФУ, ФСС ін. Суд завжди приймав рішення на користь позивача про стягнення податкового боргу. Отже, можемо зробити припущення, що ситуація коли за ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» рахується податковий борг у сумі 4 330 458 грн без судового позову не вирішиться. Головне завдання по роботі із кредиторською заборгованістю – недопущення її накопичення у значних обсягах, відсутність контролю за термінами платежів, прострочення виконання договірних зобов'язань перед контрагентами.

На думку Томчука О.Ф. «основні завдання управління кредиторською заборгованістю полягають в прискоренні платежів зі сторони клієнтів підприємства, зниженні «поганих» боргів (тобто таких боргів, виплати по яким сумнівні або вже точно не поступають), в проведенні ефективної політики продаж, недопущенні необґрунтованого росту кредиторської заборгованості, особливо невикраченої в строк, оскільки це приводить до обкладання штрафами, пені, розірвання договірних відносин, загрози забезпечення безперервності поставок товарно-матеріальних цінностей» [32].

З метою вдосконалення роботи із обслуговування кредиторської заборгованості ДП «Підприємство ДКВС України (№41)» пропонуємо наступні заходи в цілях її оптимізації: безперервний моніторинг стану кредиторської заборгованості в розрізі її груп та термінів оплати; своєчасне виявлення негативних тенденцій щодо накопичення обсягу та протермінування оплати; виявлення причин зростання та оцінка впливу пролонгації терміну кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства; безперервний моніторинг за оборотністю заборгованості в цілях виявлення причин, котрі уповільнюють її оборотність; орієнтація на співпрацю із постійними та перевіреними постачальниками для зниження ризику пред'явлення вимог

дострокової оплати. Під час організації процесу обслуговування кредиторської заборгованості на підприємстві доцільно прагнути до його оптимізації (таблиця 2.20) .

Таблиця 2.20 – Напрями вдосконалення обслуговування кредиторської заборгованості підприємства

№ з/п	Напрямок удосконалення
1	Використання стратегічного плану розвитку підприємства з використанням аналізу витрат і вигоди для оцінки готовності систем і виявлення потенційних партнерів-постачальників.
2	Інтеграція закупівельних, кредиторських та приймальних системи для підвищення ефективності та запобігання помилок
3	Проведення аналізу першопричин проблем з кредиторською заборгованістю
4	Використання показників ефективності для моніторингу та звітності про якість і своєчасність інформації по кожному окремому постачальнику
5	Визначення можливостей для обробки без рахунку-фактури, які дозволять підприємству платити при отриманні матеріалів або товарів за узгодженими цінами
6	Процес обробки кредиторської заборгованості повинен здійснюватися одним централізованим відділом і не розпоршуватись між відділами підприємства
7	Використання функціональних можливостей систем для генерації платежів за рахунками-фактурами у встановлені терміни, засновані на встановлених політиках, які затримують оплату як допустимі
8	Використання функціональних можливостей системи для автоматичного зіставлення рахунку-фактури постачальника з підтверджуючими документами
9	Використання технології цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів

Джерело: згруповано на основі [40;41; 44; 49]

Автоматизація роботи із кредиторською заборгованістю забезпечує зменшення людських помилок та підвищення ефективності виконання процесу загалом. Різноманіття програмного забезпечення на ринку інформатизації дозволяє оптимізувати процес роботи із кредиторською заборгованістю, усунути суттєву частину паперової роботи. В цілому, рекомендація використовувати програмне забезпечення задля удосконалення роботи з кредиторською заборгованістю є доволі загальною. Однак, постійний та інтенсивний розвиток новітніх технологій полегшує відслідковування термінів погашення та недопущення накопичення необґрунтованої заборгованості понад розумні межі.

Висновки

У кваліфікаційній роботі відповідно до поставленої мети поглиблені теоретико-методичні засади сутності кредиторської заборгованості, її видів, причин виникнення та впливу на фінансовий стан підприємства.

У першому розділі роботи: з'ясовано суть, види та причини виникнення кредиторської заборгованості в діяльності підприємств; встановлено який вплив чинить наявність на балансі кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства та окреслено завдання по її оптимізації.

Підприємства як суб'єкти господарювання з метою забезпечення безперервності своєї діяльності залучають різні джерела фінансування, суттєву частину серед яких займає позиковий капітал, а саме кредиторська заборгованість. Отже, було з'ясовано, що кредиторська заборгованість, що у міжнародній практиці має назву «accounts payable», є одним із позикових джерел для покриття оборотних активів. Проведений аналіз сутності поняття «кредиторська заборгованість» демонструє невизначеність у трактуванні через відсутність єдності у підході. Поняття зобов'язань у міжнародних та національних стандартах збігаються, хоча в національних стандартах розглядається визнання зобов'язань, а у міжнародних – визнання забезпечень.

Класифікація кредиторської заборгованості за певними критеріями, як от: строк, спосіб, своєчасність погашення, а також за причинами виникнення, дає на практиці змогу оптимізувати процеси з обслуговування сформованої на підприємстві заборгованості, адже її утворення є невід'ємним результатом об'єктивних процесів кругообігу ресурсів та грошей у діяльності підприємства.

Заборгованість перед кредиторами суттєво впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання, зокрема, через погіршення його фінансової стійкості та зростання залежності від зовнішніх джерел фінансування, створення загрози погіршення платоспроможності, в той же час відтермінування оплати придбаних ресурсів, як правило, чинить позитивний вплив на поживлення

ділової активності, однак лише за умови, що така заборгованість має високі темпи оборотності та нетривалий період обороту. Отже, вплив кредиторської заборгованості на фінансовий стан підприємства є амбівалентним. Неконтрольоване накопичення кредиторської заборгованості порушує фінансову стійкість підприємства, негативно впливає на його імідж в якості боржника, понижує його кредитоспроможність та інвестиційну привабливість. Саме тому важливим аспектом ефективного обслуговування кредиторської заборгованості є здійснення постійного внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками.

У другому розділі роботи проведено загальний аналіз сучасного стану кредиторської заборгованості підприємств в Україні; здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» в 2020-2022 роках; та досліджено стан кредиторської заборгованості ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)» та окреслено напрями вдосконалення обслуговування кредиторської заборгованості підприємства.

Стагнація економіки України, яка значною мірою зумовлена дією обставин форс-мажор, загострила питання платіжної дисципліни між підприємствами та спричинила зростання прострочених боргових зобов'язань. Проте не лише згадані обставини є причинами підвищення боргової залежності підприємств, оскільки «аналіз агрегованих фінансових показників сектора нефінансових корпорацій свідчить, що зростання кредиторської заборгованості триває упродовж останнього десятиліття» [6]. Як бачимо, протягом аналізованого періоду на поточну кредиторську заборгованість припадає більше половини усіх поточних зобов'язань та забезпечень підприємств України. Короткострокові кредити банків складають дуже несуттєву частинку поточних зобов'язань – менше 10% – та й вона зменшується протягом періоду, що був досліджений. Це свідчить про недостатньо привабливі для підприємств умови банківського кредитування, оскільки вони надають перевагу

комерційному, адже інші поточні зобов'язання також складають суттєву частину – більше третини.

Кваліфікаційна робота виконана за матеріалами ДП «Підприємство Державної кримінально-виконавчої служби України (№41)», що є державним підприємством. вартість майна підприємства зросла протягом аналізованого періоду: +2,6% та +11,2% відповідно, в той же час вартість власного капіталу скоротилась: на -1,7% та -2,4%. Зростає вартість основних засобів, чисельність працюючих та собівартість виробленої продукції, тобто відбувається розширення виробництва. Однак, на цьому позитивному фоні зросла і кредиторська заборгованість перед постачальниками та бюджетом за розрахунками. І хоча операційна діяльність генерує додатний фінансовий результат протягом усього періоду, у 2021 році чистий прибуток скоротився у 9 разів, а у зв'язку із понесеними суттєвими фінансовими витратами у 2022 році підприємство отримало негативний фінансовий результат – збиток. Відповідно до цього показники рентабельності за 2020-2022 рр. також доволі незадовільні.

Дослідження фінансового стану показало, що підприємство знаходиться у нестійкому фінансовому стані, адже запозичений капітал складає $\frac{3}{4}$ усіх ресурсів, і практично весь він є кредиторською заборгованістю перед різними групами кредиторів. Найбільша сума заборгованості перед бюджетом за податками. Так за станом на 01.01.2022 р. зафіксовано розмір податкового боргу у 4 330 458 грн. Отже, задля оздоровлення фінансового стану підприємства необхідно негайно вживати заходів щодо реструктуризації кредиторської заборгованості, в діалозі із ДПС розпочати процедури з врегулювання податкового боргу та запровадження процесу моніторингу кредиторської заборгованості з метою недопущення її неконтрольованого накопичення в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Асмолова Т. В. Особливості обліку зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект / Т. В.Асмолова, С. В.Сирцева // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2015. – №12(45)/2. – С 15-21
2. Бурлан С. А. Облікові аспекти управління кредиторською заборгованістю підприємства / С. А. Бурлан, Ю. В. Валентова // Ефективна економіка. – 2021. – №1. – С.10-18
3. Гевлич І. Г. Економічний зміст заборгованості перед постачальниками та підрядниками в рамках прийняття управлінських рішень / І. Г. Гевлич, А. В. Бабій // Економіка і організація виробництва. – 2019. – № 3(35) – С. 30-38
4. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 16 січ. 2003р.] :офіц. текст : станом на 31.03.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 17.04.2023)
5. Губачова О. М. Облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. / О. М. Губачова, С. І. Мельник. – Київ, 2012. – 336 с.
6. Діяльність суб'єктів господарювання за 2019 рік та інші роки: стат. збір. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України – Режим доступу:: <http://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення: 17.05.2023)
7. Економічна статистика. Економічна діяльність. Діяльність підприємств [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України – Режим доступу:: <http://www.ukrstat.gov.ua/>(дата звернення: 17.05.2023)
8. Зимовець В. Короткострокова заборгованість корпоративного сектора та її вплив на стабільність фінансової системи України / В. Зимовець, Г. Єршова // Економіка і прогнозування. –2021. – № 2 – С.69-84

9. Іванов С. В. Організаційні засади погодженого управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства / С. В. Іванов // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 240. – С. 46-49
10. Кіндрацька Г. І. Аналіз господарської діяльності : підручник. /Г. І. Кіндрацька, А. Г. Загородній, Ю. І. Кулиняк. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 320 с.
11. Костюнік Е. В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах / Е. В. Костюнік, В. В. Сторожук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. –№27(3). – С. 113-116.
12. Кредиторська заборгованість [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cutt.ly/F76VqzP>(дата звернення: 22.05.2023)
13. Легченко О. А. Оптимізація обслуговування кредиторської заборгованості як засада успішної фінансової діяльності підприємства / О. А. Легченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2013.– № 3 (59). – С.296-301
14. Лучко М.Р. Фінансовий аналіз : навч. посібник / М.Р.Лучко, С. М. Жукевич, А. І. Фаріон – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. –304 с.
15. Майборода О. Є. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості / О. Є. Майборода, І. П. Косарева, І. О.Корабейнікова // Економіка і суспільство. – 2018. – №5. – С.396-402
16. Матюха В. І. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками / В. І. Матюха, Г. В. Мисака //Молодий вчений. – 2018. – №1(2). – С. 930-932
17. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37) Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення: 05.05.2023)
18. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості

авіакомпаній України / І. М. Мягких // Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 4 (21). – С. 255-262

19. Новицька Н. В. Теоретичні аспекти понять «дебіторська заборгованість» і «кредиторська заборгованість» / Н. В. Новицька // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2. – С. 286-290

20. Онищенко В. Кредиторська заборгованість: види, бухгалтерський облік [Електронний ресурс] / В. Онищенко // Головбух. – Режим доступу: <https://cutt.ly/r76Hj7k> (дата звернення: 17.04.2023)

21. Опендатабот [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/court/79060441-85ef1fa0f4c976366add076a32d30a45> (дата звернення: 17.04.2023)

22. Пилипенко Л. М. Фінансовий аналіз / Л. М. Пилипенко [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.vns.lp.edu.ua>. (дата звернення: 20.04.2023)

23. Пильнова В. П. Дотримання балансу дебіторської та кредиторської заборгованості як показник стабільного фінансового стану підприємства / В. П. Пильнова // Інвестиції: практика та досвід. – 2020. – № 1. – С. 33–38.

24. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 02 груд. 2010р.] : офіц. текст: станом на 01.04.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 23.04.2023)

25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 16 липн. 1999р.] : офіц. текст : станом на 10.08.2022 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2023)

26. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс]: наказ: [прийнято Міністерством фінансів України 19

січн. 2006р.] : офіц. текст : станом на 26.10.2010 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text> (дата звернення: 12.04.2023)

27. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс]: наказ : [прийнято Міністерством фінансів України 28 бер. 2013 р.] : офіц. текст : станом на 30.12.2013// Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 17.04.2023)

28. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс] : наказ : [прийнято Міністерством фінансів України 31 січн. 2000р.] : офіц. текст : станом на 03.11.2020// Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 11.04.2023)

29. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: [Електронний ресурс]: наказ : [прийнято Міністерством фінансів України 2 вер. 2014 р.] : офіц. текст : станом на 29.07.2022// Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 17.05.2023)

30. Сіменко І. В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / І. В. Сіменко. – Київ : ЦУЛ, 2016. –384 с.

31. Ступницька Т. М. Кредиторська заборгованість підприємства: оцінка та механізми управління / Т. М. Ступницька, Т. Д. Маркова, І. М. Бамбуляк, Н. М. Кулік // Економіка харчової промисловості. – 2018. – №. 4. Т. 10. – С. 66-78

32. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства / О. Ф. Томчук // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія : Економічні науки. – 2016. – Т. 18, №. 2. – С. 160-164.

33. Труніна І. М. Теоретичні та практичні проблеми визнання дебіторської заборгованості / І. М. Труніна // Економіка: реалії часу. – 2016. – №4(26). С. 90-97
34. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: закон: [прийнято Верховною Радою 16 січ. 2003р.] :офіц. текст : станом на 15.04.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1415> (дата звернення: 17.04.2023)
35. Чорненька О. Б. Управління заборгованістю як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства / О. Б. Чорненька // Наукові записки –2017. – № 1(54). – С. 170-178
36. Чорненька О. Б. Вплив заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання / О. Б. Чорненька // Економічний простір. – 2018. - №136. – С.158-169
37. Шкріба К. В., Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості в системі управління підприємством / К. В. Шкріба, О. М. Саф'яник, О. С.Воронко // Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. – 2020. – №60 –С.106-110
38. ЮКонтрол – сервіс перевірки контрагентів [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/08680135/ (дата звернення: 04.04.2023)
39. Які строки позовної давності застосовуються при розгляді спорів між суб'єктами господарювання за зовнішньоекономічними договорами? [Електронний ресурс]// Офіційний портал ДПС у Запорізькій області – Режим доступу: <https://zr.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/656708.html> (дата звернення 17.04.2023)
40. Accounts payable automation solutions. [Electronic resource] // Access mode: <https://www.avidxchange.com/solutions> (Accessed on 18.12.2020)
41. Chorafas D. N. Liabilities, Liquidity, and Cash Management: Balancing Financial Risks / D. N. Chorafas. – New York : Wiley, 2001. – 336 p.

42. Donaldson G. Corporate Debt Capacity: A Study of Corporate Debt Policy and the Determination of Corporate Debt Capacity (Business Classics) / G. Donaldson. – Frederick : Beard Books, 2000. – 312 p.
43. Ilter C. A Discussion Paper on Accounts Payable Ratio / C. Ilter // *Acta Oeconomica Pragensia*, University of Economics, Prague. – 2019. – №(3-4). – P. 85-94
44. In The Spotlight: Your Accounts Payable Process. [Electronic resource] – Access mode: <https://cutt.ly/T76Cme7> (Accessed on 17.04.2023)
45. Kolitz D. Financial accounting: a concepts-based introduction / D. Kolitz – New York, NY: Routledge, 2017. – 677 p.
46. Mark Twain. Quotes. [Electronic resource] // Goodreads – Access mode: <https://cutt.ly/D76J51d> (Accessed on 17.04.2023)
47. Mbroh K. J., Attom B. E. Accounting and control systems practices by small and micro enterprises Owners within the Cape coast Metropolitan Area of Ghana/ K. J. Mbroh, , B. E. Attom // *Asian Journal of Business and management science*. – 2012. – №1(9). – P. 28-47.]
48. Nyachwaya Z.O. Effects of Accounts Payable on the Profitability of Agricultural Firms in Kenya: A Case of James Finlay's / Z.O. Nyachwaya // *International Journal of Academics & Research*. – 2019. – №1(4). – P. 270-273
49. Strategies for optimizing your accounts payable. [Electronic resource] – Access mode: <https://cutt.ly/D76CkPs> (Accessed on 17.04.2023)
50. Will K.. Borrowed Capital: Definition, Forms, How It's Used, and Example [Electronic resource] / K. Will – Access mode: <https://www.investopedia.com/terms/b/borrowed-capital.asp> (Accessed on 17.04.2023)

Додатки